

1937

საქართველოს
განათლების
მინისტროს

პედაგოგი

ს

9

3

70

პიონერი

წელიწადი მეთორმეტე

საქ. ალკ. ცენტრალური კომიტეტისა და საქ. განსახკომის ერთგვიური ჟურნალი.

1937 წ.

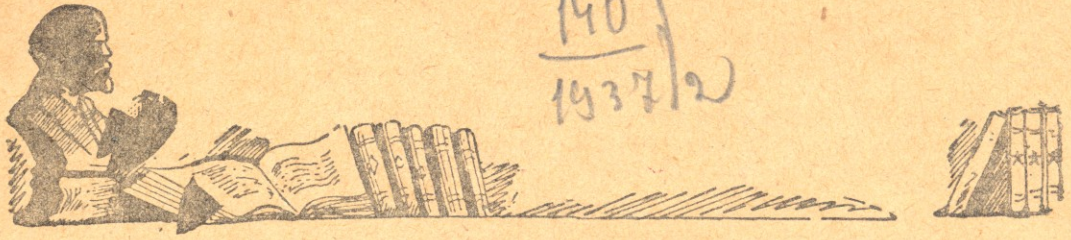
№ 1

საქ. კ. პ. (ბ) ც. კ-ის გამოც. — „კომუნისტი“. რედაქციის მისამართი: თბილისი, გრიბოედვის ქ. № 34. ტელ. — 3-02-61

შინაახსი

	83.
1. ის ისევ ცოცხალია	გ. ნატროშვილი 1
2. როგორ? თეთრი რვეული შავი ძაფით (მოგონება).	ბ. ი. ულინოვა 2
3. ბუმბერაზი პოეტი	შ. თაბუკაშვილი 3
4. პირველი შესვედრა	მ. თომაძე 5
5. ზამთრის საღამო	ა. პუშკინი 5
	თარგმანი რ. აგლაძის 6
6. აღმოსავლური ცხოვრების ჩუქურთმებში (მოთხრობა)	ელ. პოლუმორდვინოვი 7
7. დიდ ბელადს (ლექსი)	ლ. მეგრელიძე 11
8. კარგია შეილო!	როდინ ქორქია 12
9. უნებლიე დანაშაული	კლ. დივდარიანი 14
10. კოჭლი წიწილა (ლექსი)	გ. მესიანი 16
	თარგმანი გ. ქუჩიშვილის
11. სამეცნიერო ტელეგრაფი	
12. ცილამტკაველა მაიმუნები	ვ. კახიანი

140
1937/2

ის ისევ ცოცხალია

1807

ის ისევ ცოცხალია—დიდი მასწავლებელი და ბელადი ლენინი, ისევ ხმამაღლა და მკუხარედ ისმის მისი ზრახული, ღრმააზროვანი სიტყვები. ეს სიტყვები ისევ აძრწუნებენ მტერს, ისევ უნახესად ეაღერებიან მშრომელი ადამიანის სუნას. გაივლიან წლები, წავლენ საუკუნეები, ისტორიის ქარიშხალი გადაშლის მატთანის არა ერთ ფურცელს,—ისევ ცოცხალი იქნება ლენინის სახელი, ცოცხალი იქნება ის—გახვეული კრემლის ვარსკვლავის სხივებში, უკვდავი შარავანდით შუქმოფრქვეული.

ცამეტი წლის წინათ წავიდა ჩვენგან ლენინი და ბრძოლებში ნაწოთობი ფოლადისებური პარტია თავის საუკეთესო მოწაფეს და თანამებრძოლ სტალინს ჩააბარა. დიდმა სტალინმა ფიცი დასდო მასწავლებლის კუბოსთან. ეს ფიცი გახუბრელად შესრულებულია. ბრწყინვალე სტალინური კონსტიტუცია ამის თავდები.

ამ დიდი ადამიანების გონებამ და ხელმა გამოაწოთო დიდი ოქტომბერი, მან პირველად შისცა ხალხს ნამდვილი სამშობლო.

ლენინი! სოციალიზმის ვარსკვლავმა და ბედნიერებამ უკვდავად ასწია ეს სახელი.

და თუ ახლა ჩვენი სამშობლო არის კაცობრიობის თავისუფლების და ბედნიერების შუქურა, რომელიც აფრქვევს სტალინური კონსტიტუციის ბრწყინვალე სხივებს, — ეს იმიტომ, რომ ლენინის დრომა წინ მიიქვს სტალინს.

ლენინი—ეს იყო მთის არწივი, არწივისებური აზრით და ფოლადის რწმენით.

სტალინი—ეს არის ლენინი დღეს,—როგორც თქვა ანრი ბარბუსმა.

მათ ბქციეს ჩვენი სამშობლო აყვავებულ ბაღად, სადაც ადამიანები ყვავილებივით იშლებიან და იფურჩქნებიან;

ლენინ! დიდია და დიდებული ეს სახელი. ის ამაყად გაისმის კონტინენტის კონტინენტზე, ხმელეთიდან ხმელეთზე, ოკეანეების და ზღვების გადაღმა, ეს სახელი ისმის პარენის მთების კალთებზე ეს სახელი აწერია ჩინეთის საბჭოთა რაიონებს დროშებზე, ეს სახელი ამხნეებს რურის მემლარობებს, მადრიდის სახალხო ფრონტლებს.

ყველგან, მთელ მსოფლიოში, მშრომელ კაცობრიობისათვის არ არსებობს ლენინისა და სტალინის სახელებზე უფრო ძვირფასი, წარმტაცი და მშობლიური სიტყვები.

ორმოცდაათობის ბეჭეტი წელი ფისიკურად იცოცხლა დიდმა ლენინმა, მაგრამ იღვწოდ, აზრით, საქმით ხალხის

ხსოვნაში ის იცოცხლებს სამარადისოდ.

ვისწავლოთ ილიჩი, ვისწავლოთ ჩვენი მშობლიური სტალინი. ლენინურად ვაშენოთ ახალი ცხოვრება, ახალი ეყოფა, ახალი კულტურა. ვიყვენთ ლენინ-სტალინის პარტიის ღირსეული შვილები.

გ. ნატროშვილი

როგორ? თეთრი კვადი შავი ქაჯით?

მ. ი. ულიანოვა

ვლადიმერ ილიჩს პატარაობიდანვე ერთი დამახასიათებელი თვისება ჰქონდა: ყველაფერს, რის გაკეთებასაც კი შეუძლებოდა, ძალიან კარგად შეასრულებდა. ხშირად, როდესაც მოწაფეს დავალებული აქვს რაიმე საწერი სამუშაო და მის დასამზადებლად მიცემული აქვს დიდი დრო, ის მუშაობას შეუდგება უკანასკნელ დღეებში, როცა უკვე მისი ჩაბარების დრო მოვა. ის ფიქრობს: „დრო ბევრია, მოვასწრებ“. როდესაც ვლადიმერ ილიჩს მისცემდნენ რაიმე საწერ სამუშაოს, იგი მაშინვე შეუდგებოდა მუშაობას — ამხადებდა მასალებს, შეარჩევდა საჭირო წიგნებს, კითხულობდა მათ, ამოიწერდა ზოგიერთ ადგილს.

ის ჩვეულებრივად ფანქრით წერდა. ფანქარს მეტად წვრილად წაუთლიდა წვერს. ეს იყო იდეალურად წათლილი ფანქარი. ამონაწერებს ათავსებდა გადაკეცილი ფურცლის მხოლოდ მარცხენა მხარეს. შემდეგ თუ რაიმე აზრი მოუვიდოდა, ის აიღებდა საჭირო გვერდს და მიაწერდა მარჯვნივ დატოვებულ თავისუფალ ადგილზე. ნაწარმოების გვერდს წინასწარ ადვენდა. ეს ის თვისებაა, რომელიც რუს ხალხს ნაკლებად ახასიათებს. ჩვენში ბევრნი, როდესაც მათ რაიმე მოხსენების გაკეთება აქვთ დაეძღვნილი, იტყვიან ხოლმე — იქვე მოვიფიქრებთო. ვლადიმერ ილიჩი კი, რა მოხსენება ან ბროშურაც უნდა დაეწერა, ჯერ აუცილებლად გვერდს შეადგენდა. ბავშვობის დროსაც კი ის ნაწარმოების დაწერის წინ გვერდებს ადვენდა.

როდესაც მეორე კლასში ვიყავი, ის ზოგჯერ მეხმარებოდა გაკვეთილების დამზადებაში, თუ ჩემთვის რაიმე გაუგებარი იქნებოდა.

ვლადიმერ ილიჩი ჩემგან ყოველთვის დიდ წესიერებასა და სიზუსტეს მოითხოვდა. მახსოვს, მე დაშვალეს ევროპის რუკის დახატვა. მე დაეხედავდი რუკას და ხელით ვხატავდი. მან მითხრა, რომ ამისათვის არსებობს ფარგალი, საჭიროა მანძილის ზუსტი გაზომვა, და მაიძულა ყველაფერი გადამეკეთებინა. აი მეორე მაგალითი: მე ემაცადინობდი მასთან ენებში. საჭირო იყო ამომეწერა ჩემთვის უცნობი სიტყვები. ავიღე რვეული, ავიღე ძაფი, რომელიც ხელში მომყვა, და ვკვრავ. ძაფი შავი შემხვედროდა. ვლადიმერ ილიჩმა დაინახა და მითხრა: „როგორ? თეთრი რვეული შავი ძაფით? არ შეიძლება!“ და მაშინვე მაიძულა გადამეკეთებინა. აი

ასეთი წესიერი იყო ყველაფერში, და ეს თვისება გაჰყვა მთელი სიცოცხლის მანძილზე.

მე მიხდებოდა მასთან ცხოვრება მაშინდელი სამარის გუბერნიაში, ხუტორ ალეკაევკაში, ახლა ატკოლმეურნეობაა — „ლენინის კუთხე“, ძალიან კარგი კოლმეურნეობაა. ვლადიმერ ილიჩი იქ ზაფხულობით ცხოვრობდა. ის 18-20 წლისა იყო. დრო ზუსტად ჰქონდა განაწილებული. ყოველ დღით ადგებოდა წესიერად, დაღევდა ჩაის, აიღებდა რვეულს, ლექსიკონებს, წიგნებს და წავიდოდა ბაღის რომელიმე კუთხეში. იქ მოწყობილი ჰქონდა. მაგიდა, სკამი და საქანაო ლერძი, რომელიც თითონვე გააკეთა.

რვეულარულად, განსაზღვრულ საათებში, რომ დრო უქმად არ დაჰკარგოდა, შეუდგებოდა მაცადინობას. დღით შეუდგებოდა უფრო მძიმე სამაცადინოს — პოლიტეკონომიას, ისტორიას, და ორ საათამდის, სადილობამ ეს ამ კუთხეში იყო; მე მივდიოდი იქ უცხო ენებში სამაცადინოდ. არ იყო ისეთი დღე, რომ მას არ ემაცადინა, საღმე წასულიყო. რაც უნდა უდიდესი ნიჭის პატრონი იყოს ადამიანი, ასეთი მედგარი შრომის გარეშე არ შეიძლება რაიმეს მიღწიოს. ნასადილევს მიდიოდა ან სასეიროდ, ან იქვე ბელეტრისტიკის, ახალი ჟურნალების საკითხავად. დროის ეს ზუსტი განაწილება ბავშობიდანვე დასჩემდა, ამიტომაც ბევრის გაკეთება მოასწრო.

მას ძალიან უყვარდა ენები: გერმანული, ფრანგული, და მათ შესწავლას ძალიან დიდ ყურადღებას აქცევდა. მას შერჩეული ჰქონდა ყველა სათანადო ლექსიკონი. უკანონო ფრანგული ზმნების ცხრილი ისე წესიერად ჰქონდა დაწერილი, რომ დაბეჭდილს ჰგავდა.

განსაკუთრებით დაახლოვებული ამხანაგები სკოლაში არა ჰყოლია, მაგრამ სკოლის ამხანაგები კარგად ეპყრობოდნენ. სკოლაში ხშირად აღრიანად მიდიოდა, რომ დახმარებოდა ვინმეს ამოცანების გამოყვანასა და ძველ ენებში, რომლებიც ძალიან კარგად იცოდა, აგრეთვე ახალ ენებშიც.

საქურნალო-ლიტერატურული მუშაობის ნიჭი მან ძალიან ადრე გამოამყვანა. სიმბირსკის გიმნაზიის სიტყვიერების მასწავლებელი ვლადიმერ ილიჩს ხუთს უწერდა პლუსით, თანაც ძალზე აქებდა. ის მუდამ ეუბნებოდა დედაჩვენს: თქვენი ვაჟი ლიტერატორი გახდებო, ისე დალაგებულად წერდა.

ბუბერის პროექტი

შალვა თაყაიშვილი

წელს, 10 თებერვალს, სრულდება ასი წელი რუსეთის სახელგანთქმული პოეტის ალექსანდრე პუშკინის გარდაცვალებიდან.

ალექსანდრე პუშკინი დაიბადა 1799 წელს. მამის ყმები ჰყავდა, დროსტარება უყვარდა და შეიღოს ყურადღებას არ აქცევდა. დედამისი აბისინელი თავადის შთამომავალი იყო. რვა წლის იყო პუშკინი, როდესაც ლექსების წერა დაიწყო. ის მეტისმეტად ცელქი იყო, მაგრამ ძალიან ბევრს კითხულობდა. ლენინგრადის მახლობლად არის ე. წ. დეტსკოვ სელო, რომელსაც მეფის დროს ცარსკოვ სელო ერქვა. იქ იყო სასწავლებელი—ლიცეი. ამ სასწავლებელში სწავლობდა მომავალი დიდი პოეტი. როდესაც დაამთავრა ლიცეი, პუშკინმა პეტერბურგში დაიწყო სამსახური და დროსტარებას მიჰყო ხელი.

ამ დროს მეფედ იყო ალექსანდრე პირველი. რუსეთი ცუდ დღეში იყო, ყველგან სიღატაკე და უუფლებობა მეფობდა. ყმები საშინელ დღეში იყვნენ, მათი გმინვა გულს ზარავდა. პუშკინი ხედავდა ყოველივე ამას და ლექსში „სოფელი“ ასე აღწერა გლეხობის აუტანელი ყოფა:

იღვრება ცრემლი, გაისმის კვნესა,
განგებამ ხალხს რომ მიუჩინა და მიაკუთნა,
მაგრამ გულცივ და უსამართლო ბატონებს დღესაც
არ ვსმის ხალხის... მებატონემ დისაკუთრა
შრომა, სახლკარი, დრო და ოფლი მიწის მონისა,
სხვის გუთანს მისდევს მათრახებით წინ გაგდებული
ბრბო მონებისა, რომ ყანა ხნას გამდიდრებული
გულდახურული მებატონისა...

მეფე ალექსანდრე პირველს ხელთ ჩაუვარდა პუშკინის ლექსები და განრისხდა. მან გადაწყვიტა ციმბირში გადაესახლებინა პუშკინი, მაგრამ პოეტის მეგობრებმა იმდენი მოახერხეს, რომ პუშკინი ციმბირის ნაცვლად ეკატერინოსლავში (ახლანდელ დნეპროპეტროვსკში) გადაასახლეს (1820 წ.) იქ მისი უფროსი იყო გენერალი ინზოვი, რომელმაც ნება დართო პუშკინს გენერალ რაევსკის წაჰყოლოდა ყირიმში; მალე ინზოვის კანცელარია ეკატერინოსლავიდან კიშინევიში (ბესარაბიაში) გადაიტანეს, და პუშკინმაც იქ ამოყო თავი. იქ ის დაუახლოვდა მეფის მთავრობისადმი მტრულად განწყობილ პირებს, ფარული საზოგადოების წევრებს, და პუშკინს თანდათან უფროდაუფრო მეტად ეზიზღებოდა მეფე და მისი

დამქაშები, რომლებიც თავისუფლად ამოსუნთქვის საშუალებასაც არ აძლევდნენ.

მეგობრების დახმარებით, პუშკინს 1823 წელს ნება დართეს ოდესაში ეცხოვრა. იქ გენერალ-გუბერნატორად იყო ვორონცოვი, რომელიც პირველად კარგად შეხვდა პოეტს, მაგრამ რადგან პუშკინი მას არ ელაჭუცებოდა, მალე შეიძულა. წამდაუწუმ აბეზლებდა პეტერბურგში და თხოულობდა ოდესიდან გამაცალეთო. პეტერბურგიდან, მართლაც, მალე მოვიდა ბრძანება: პუშკინი გადასახლეთ მშობლივის მამულში სოფელ მიხაილოვსკოეში (ბსკოვის გუბერნია) მთავრობის მეთვალყურეობითო. ეს მოხდა 1823 წელს.

რომ იტყვიან „ზოგი ქირი მარგებელიაო“, სწორედ ისე მოხდა: ეკატერინოსლავში, ყირიმსა, კიშინევსა და ოდესაში ყოფნისას პუშკინმა ბევრი რამ დაწერა. საზოგადოება აღტაცებით შეხვდა მის თხზულებებს. სოფელ მიხაილოვსკოეში ყოფნა კიდევ უფრო ხელსაყრელი გამოდგა მისი შემოქმედებისათვის—მან აქაც ბევრი რამ დაწერა.

1825 წელს უეცრად გარდაიცვალა იმპერატორი ალექსანდრე პირველი. ეს მომენტი გამოიყენეს დეკაბრისტებმა და აჯანყება მოაწყვეს პეტერბურგში. დეკაბრისტები მიზნად ისახავდნენ თვითმპყრობელობის დამხობას ან მის შეცვლას შეზღუდული ხელისუფლებით, აგრეთვე სურდათ ბატონყმობის გაუქმება. პუშკინი თანაუგრძობდა დეკაბრისტებს და მათ შორის მეგობრებიც ჰყავდა. ალექსანდრე I-ის შემდეგ ტახტზე ასულმა ნიკოლოზ I-მა სისხლში ჩაახრჩო დეკაბრისტების აჯანყება, ხუთი მთავარი ხელმძღვანელი ჩამოახრჩვეს და პუშკინსაც ცუდი დღე დაადგებოდა, ვინაიდან ბევრ დეკაბრისტს უპოვნეს მთავრობის საწინააღმდეგო ლექსები, რომლებიც პუშკინის მიერ იყო დაწერილი, მაგრამ კარამზინმა და ჟუკოვსკიმ (მწერლები იყვნენ, პუშკინის მეგობრები) პუშკინის გადასარჩენად ასეთი ხერხი იხმარეს: მათ ურჩიეს ნიკოლოზ I-ს—პუშკინი ნიკიერი პოეტი და მისი კალამი მთავრობის სასარგებლოდ უნდა გამოვიყენოთო. ნიკოლოზ I-ს კუკუში დაუჯდა ეს რჩევა, სასწრაფოდ ჩამოაყვანიდა პუშკინი პეტერბურგში და შეეკითხა: პეტერბურგში რომ ყოფილიყავით, მიიღებდით თუ არა მონაწილეობას აჯანყებაში? პუშკინმა უშიშრად უპასუხა მეფეს:

„უეჭველად, ხელმწიფევე. ყველა ჩემი მეგობარი იღებდა მონაწილეობას შეთქმულებაში და მე როგორ შემეძლო მონაწილეობა არ მიმეღო“. მეფემ თავისუფლება აღუთქვა, თუ კი პუშკინი სიტყვას მისცემდა, რომ გარდაიქმნებოდა. დიდხანს დუმდა პოეტი და ბოლოს უთხრა—ვეცდები გარდავიქმნეო.

პუშკინმა მოსკოვი აირჩია საცხოვრებლად. ის ხიბლავდა საზოგადოებას, მას ყველგან ეპატიებოდნენ. მეფემ მას მეთვალყურედ მიუჩინა ჟანდარმების გენერალი ბენკენდორფი, რომლის ნებართვის გარეშე პუშკინს ერთი ქალაქიდან მეორე ქალაქში წასვლის უფლებაც არ ჰქონდა, აგრეთვე ეკრძალებოდა თავისი თხზულებების ვისთვისმე წაკითხვა. რასაც დაწერდა, ბენკენდორფისათვის უნდა გავგზავნა, ბენკერდორფი კი ვინმეს, თავის მოხელეს წაკითხებდა და მერე მეფეს წარუდგენდა დასკვნას.

საშინელ დღეში იყო პუშკინი, რომელსაც წამდაუწყებლად თვალყურს ადევნებდნენ, არავითარ გასაქანს არ აძლევდნენ და თხზულებებს ან სულ არ უბეჭდავდნენ, ან ისე უმახინჯებდნენ, რომ პოეტს ჯავრით გული უსკდებოდა. 1829 წელს პუშკინი ამიერკავკასიის რუსულ არმიის წამოვიდა, ხოლო მალე ისევ პეტერბურგში დაბრუნდა. 1831 წელს მან შეირთო მეტისმეტად ლამაზი ქალი—ნატალია გონჩაროვა. პუშკინის ცოლი—ფუქსავატი ქალი—ძალიან მოეწონა მეფე ნიკოლოზ პირველს. ნატალია გონჩაროვა აუარებელ ფულს ხარჯავდა, პოეტი ვალებში ჩაეარდა, ნერვიულობდა, წერისათვის აღარც დრო ჰქონდა და არც განწყობილება, უნდოდა სო-

ფელში წასულიყო, მაგრამ მეფემ ამის ნება არ მისცა. ამ დროს კრიტიკამაც ზურგი აქცია, უნიჭო მწერლად მიიჩნია ბუმბერაზი პოეტი. პუშკინის ცოლი—ნატალია—წონდა აგრეთვე ფრანგ ბარონს—დანტესს. პუშკინს აბრაზებდა მეფისა და დანტესის თავხედური ქცევა მის ცოლთან და დუელში გამოიწვია დანტესი. 1837 წ. 27 იანვარს მოხდა დუელი, დანტესის ტყვია მუცელში მოხვდა პუშკინს, რომელიც ორი დღის შემდეგ საშინელი წამებით გარდაიცვალა. მშრომელები ააშფოთა პოეტის სიკვდილმა, მეფემ და მისმა დამქაშებმა კი გაიზარეს, ვინაიდან თვითმპყრობელობის მტერი ჩამოიშორეს.

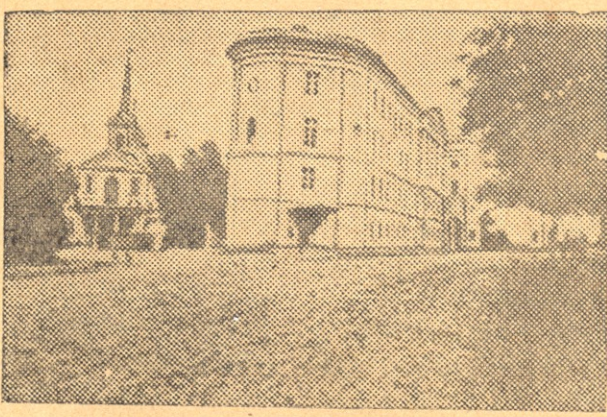
მიუხედავად იმისა, რომ ალ. პუშკინი ახალგაზრდა გარდაიცვალა (1799-1837), მას აუარებელი ნაწერი დარჩა; ის წერდა ლირიკულ ლექსებს, პოემებს, დრამებს, მოთხრობებს, წე-

რდა გასაგები, ლამაზი ენით. მისი რომები ხიბლავს მკითხველს, კითხულობ მის ნაწერებს, წაკითხვად რამდენჯერმე და კიდევ სიამოვნებით შეგიძლია დაუსრულებელიც იკითხო.

პუშკინი კარგად შეაფასა მეფის ხელისუფლებამ, როგორც თავისი მტერი, და ამიტომაც იყო, რომ ბუმბერაზ პოეტს სიცოცხლე გაუმწარეს და მკვდარსაც კი არ აღირსეს წესიერი დამარხვა.

პუშკინი გრძნობდა თავის ძალას და ამიტომაც ამბობდა:

მოყვარულ ხალხში არ მოკვდება ჩემი სუფევა,
რადგან სიკეთეს უგალობდა ჩემი ჩონგური,
რადგან ვადიდე ჩვენს სასტიკ დროს თავისუფლება
და შევივრდომე ყველა ჩაგრული.

ლიცეი—აქ სწავლობდა პუშკინი.

პირველი შეხვედრა

მ. თომაძე

დიდ დარბაზში, სადაც ძვირფას ჩარჩოებიდან მედიდურად გამოიყურებოდნენ მეფისა და მისი გვარეულობის პორტრეტები, რამდენიმე კაცი იცდიდა. თვითველ მათგანს თან ახლდა 11-12 წლის ბიჭი. მოზრდილები ცოტა არ იყოს ღელავდნენ. უკვე ნახევარი საათი ელოდებოდნენ ვანათლების მინისტრს, და ის კი არსად ჩანდა. ერთ-ერთი მათგანი, ადმირალის საზეიმო ტანსაცმელში გამოწყობილი მომცრო მოხუცი, მოთმინებიდან გამოვიდა და გამწყრალი შეეკითხა მორიგე მოხელეს:

— მისი აღმატებულება მიგვიღებს თუ არა დღეს?

მოხელემ ცივი, შემკრთალი ხმით უპასუხა:

— მაპატივეთ, თქვენო აღმატებულებაგ, მაგრამ მისი აღმატებულება ჯერ ისევ საპირფარეო მაგიდასთან ზის და ირთობა.

— მე მინდა თითონ მინისტრი, და არა მისი მორთულობა, — ხმამალა მიაძახა გაბრაზებულმა ადმირალმა. ლოდინისაგან დაქანცულობა სხვებსაც ემჩნეოდათ, ღელავდნენ. ბავშვები კი ჩუმ-ჩუმად გასცქეროდნენ ერთიმეორეს. ერთ ადგილზე მშვიდად ვერ ჩერდებოდნენ და თავისი მოუსვენრობით უფრო აბრაზებდნენ უფროსებს. პატარა შავგვრემანი ბიჭი, რომლის ხელი მაგრად ეჭირა შავფრაკიან კაცს, უცებ მოტრიალდა და მაიმუნივით დაემანჭა იქვე მეზობლად მყოფ თავის ტოლ ბიჭებს. მათ სიცილი წასკდათ.

— მიზელ, იყავი მშვიდად, — მისცა მას შენიშვნა შავფრაკიანმა კაცმა.

ქერათმძანი, ჩასკვნილი, ღაჟღაჟა ბიჭი, რომელიც ადმირალს ახლდა, ღია ფერის თვალებით გაოცებული ათვალიერებდა იქვე მის ახლოს აწოწილ, გამხდარ, თვალებგადმოკაკლულ ბიჭს.

— ვანია, — მიმართა ადმირალმა პუშკინმა ქერათმიანს, — მიდი ჩამოართვი ხელი ვილია კუხელბეკერს, — უჩვენა მან აწოწილ გამხდარ ყმაწვილზე, — და გაისეირნეთ დარბაზში. ბიჭები რაღაც მორიდებით მიუახლოვდნენ ერთიმეორეს და ნელნელა დაიწყეს დარბაზში სეირნობა. თან თვალმოუშორებლივ შესცქეროდნენ ერთმანეთს. როცა ისინი მიზელ იაკოვლეგს მიუახლოვდნენ, მან სწრაფად გამოუყო მათ ენა და დაემანჭა.

„მაიმუნი“ — ჩაიჩურჩულეს ბავშვებმა და გზა განაგრძეს.

— თქვენ ვინ მოიყვანეთ, ვასილ ლევანის ძე? — მიმართა ადმირალმა კოხტად გამოწყობილ კაცს.

— ჩემი ძმისწული, სერგეი პუშკინის ვაჟი.

— საშა, მოდი აქ, — დაუძახა მან თავის ძმისწულს. ხუჭუჭა, თვალმარდი ბიჭი, რომელიც ქვემო ქვემ გამოიყურებოდა, ზანტი ნაბიჯით მიუახლოვდა მათ. ვილიას შეხედვაზე მას თვალებმა ეშმაკურად გაუღიმა და ჩუმად დაუწყო ყველას დათვალიერება.

ამ დროს მინისტრის კაბინეტიდან გამოვიდა მაღალ-მაღალი მოხელე, ხელში ქალაქის...

—ანტონ ანტონისძე დელევიგი! — ამოიკითხა მან. იქ მყოფთ გამოეყო ფერმკრძალი, ფუნჩულა ბიჭი, ნამძინარევი სახით, და უხალისო ზანტი ნაბიჯით გაემართა მისკენ.

—კამოესკი! — ამოიკითხა მოხელემ. პატარა, ერთი ნამცეცა ბიჭუნა პაწაწა ნაბიჯებით ძლივს მივიდა მასთან.

—იაკოვლე! — ამოიძახა მოხელემ. სწრაფად წამოდგა ადგილიდან მანქია, შეეგვრემანი ბიჭი და გასწია მოხელისაკენ.

—ვილგელმ კარლოსძე კუხელბეკერი! — უცებ წამოყო თავი მაღალმა, აწოწილმა ბიჭმა. კიდევ უფრო დააჭიკტა ისედაც გადმოკაკლული თვალები და დაგრეხილი ნაბიჯით გასწია მოხელისაკენ. ბავშვებმა ერთმანეთს გადახედეს და გაელიმათ.

—ალექსანდრე სერგეისძე პუშკინი! — დაიძახა მან. ივანე პუშკინმა თავისი გვარის მსგავსი გვარის გაგონებაზე ყურები დაეჭიკტა, „ნეტა ვინ არისო“ — გაიფიქრა მან და თვალები დააცეცა. მოხელის წინ იდგა ხუჭუჭთმიანი, თვალმარდი ყმაწვილი.

ასე შეხედნენ პირველად საგამოცდო ოთახში პუშკინი და მისი ლოცვის მეგობრები ერთი-მეორეს. მათ გამოცდას თვითონ განათლების მინისტრი ესწრებოდა. მეფის მიერ ახლად დაარსებული ლიცეის დირექტორი მალინოვსკი აძლევდა შეკითხვებს ბავშვებს და მშვიდად ელოდა პასუხებს. პუშკინმა ყველა გააკვირვა თავისი შესხიერებით. ამ პატარა, ცეროდენა ბიჭმა ზეპირად იცოდა ისეთი დიდი ლექსები, რომლების დასსომება მოზრდილებსაც კი გაუჭირდებოდათ. იგი ამბობდა ლექსებს ისე გარკვევით, ლამაზად, რომ ყველა იქ დამსწრეზე წარუშლელი შთაბეჭდილება დატოვა. ასე დამთავრდა მათი პირველი შეხვედრა. გამომშვიდობებისას მიშა იაკოვლევი ისე სასაცილოდ დაიმანჭა, რომ პუშკინმა დაკრიჭა ლამაზი თეთრი კბილები და პუშკინს გვერდში ნელი მუჯლუგუნი წაჰკრა.

ქართლის ციხე

პ. პუშკინი

ქარიშხალი ცას აბნელებს,
ატრიალებს თოვლის ფიფქებს,
ხან ღრიალებს როგორც მხეცი,
ხან ბავშვივით ჩაიტირებს.

ხან ძველისძველ სახურავზე
ქარი ჩალას ახმაურებს,
და ხან, როგორც ღამის მგზავრი,
ჩვენს ფანჯრებზე აკაკუნებს.

ჩვენი ქოხი ძველისძველი
ბნელია და მოღუშული.
შენ რაღად ხარ, ჩემო ბები,
ფანჯარასთან მინაბული?

თუ ქარიშხლის ხმაურობამ,
მეგობარო, შენც დაგქანცა,
იქნება სთვლემ, მოწყენილი
შენს განუყრელ თითისტართან?

შევსვათ, ჩემო მეგობარო,
მინდა დარდი გულის არ ღრღნიდეს,
შევსვათ, მომე ეგ სასმისი,
ეგებ გული გახალისდეს.

მივალობე — იადონი
ვით ცხოვრობდა ზღვის ნაპირზე,
ან მიმღერე, თუ ქალწული
როგორ მიდის წყაროს წყალზე.

ქარიშხალი ცას აბნელებს,
ატრიალებს თოვლის ფიფქებს,
ხან ღრიალებს როგორც მხეცი,
ხან ბავშვივით ჩაიტირებს.

შევსვათ, ჩემო მეგობარო,
მინდა დარდი გულის არ ღრღნიდეს,
შევსვათ, მომე ეგ სასმისი,
ეგებ გული გახალისდეს.

თარგმნა რ. ალლაძემ.
I ს.ც. მე-7 კლ. მოწაფე.

აღმოსავლური სხოვრების ჩუქრთებები

პლიზბარ კოლმორღინოვი

ტფილისს აღვიძებდა ეკლესიების ზარების რეკვა. ქვაშვეთი ეხმაურებოდა კალოუბანს, მახათის მთაზე წამომდგარი ელიას საყდარი გასძახოდა მადადვითის სამრეკლოზე აწკრიალებულ ზარებს და ტფილისის ამ ოცდაერთ სამრეკლოს აგვირგვინებდა სიონის ტაძრის უზარმაზარი ზარის გუგუნით.

ქალაქის გულში კი ცხოვრება ვაჭრობით იწყებოდა. თათრის მოედნის შუაში აღმართული ბაი-რალი იზიდავდა ხალხს.

ძირს მიწაზე გორაკებად ეყარა ბორჩალოდან მოტანილი ბადრიჯანი, ხახვი, კომბოსტო; მდინარესავით თეთრ-ყვითელ ფერებში არეული მოჩანდა თუშეთისა და ყარაბახის ცხვარი; ორთაქალისა და დიდმის მწვანელი; წითელი ბოლოკი, შუშა კიტრი, ქორფა ხახვი, ნაქები და შემკობილი ყარაჩოღელთა არშიყი ხმით, უხვად ელაგა თაბახებსა და კილობებზე. თვალს ეცემოდა შიხლოს ყველი, ყარაიას ბრინჯი, და ყველა ამას, როგორც ლაზათი, აღზევნის მარული ეყარა ზედ.

წვიმაში ტალახიან და სიცხეში მტვრიან ვიწრო ქუჩებში აქა-იქ გაიხრიალებდნენ ორცხენშებმული დროყეები, ლეჩაქიანი მანდილოსნებით შიგ და გამოყოლი ბიჭებით, დროყის უკან შემომსხდარნით, და ჩოხოსანი ცხენოსნები, მიჭრიალებდნენ ღია და ჩარდახიანი ურმები.

ოცდაექვსი დღის მგზავრობით დაღლილი პუშკინი მაისის მცხუნვარე შუადღეს გამოვიდა გარეთ. ათვალეირებდა ქალაქს, ოქრომჭედლების რიგი სახეზე წარუშლელი ღიმილით ჩაიარა. ათვალეირებდა ხანჯლებს, ხმლებს, ქამრებს, აზარფეშებს. სინჯავდა იარაღზე გულმოადგინე ხელით მოხატულ ზარნიშს და სევადს, თითებზე იკეთებდა ლალისა და ზურმუხტის მსხვილთვალა ბეჭდებს. ეკითხებოდა ვერცხლისძე-წვეიანი და ვერცხლითვე მოვარაყებული ყანწების შესახებ. აქა-იქ თერძების დუქნების გარეთ ეკიდა სხვადასხვა ფერის, სპილოს ძვლის მასრებით შემკული, ჩოხა-ახალუხი, გამოლაგებული იყო ფერადი, გრძელბეწვიანი ფაფახები, აზიური უნავიერები, ყაბა-ლახები, მათრახები; ღია ცის ქვეშ, დუქნების წინ, ირანელი დალაქები პარსავდნენ თავს და კრეჭდნენ წვერებს, მათ არ უშლიდათ არც გამველეთა შეხლა-შემოხლა, არც მათი ხმაური.

შუა ქუჩაში კისრების ქნევით, ცოხნით და ფეხების ტლაშუნით ჩაიარა აქლემების ქარავანმა, რომლებიც, უზარმაზარი ხურჯინებით და ყუთებით დატვირთულნი, ქარვასლებისაკენ მიემართებოდნენ.

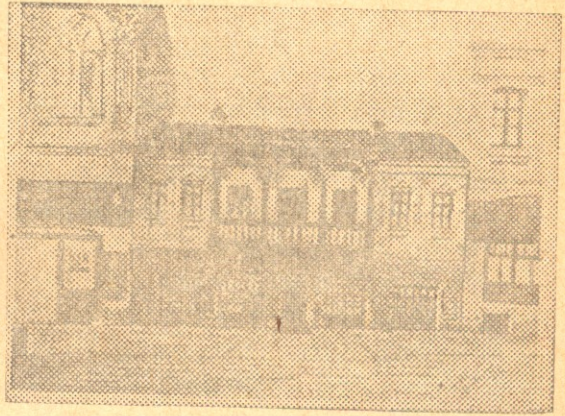
ქუდმოხდილი, შავ უბრალო სერთუკში გამოწყობილი, იდგა პუშკინი და გასცქეროდა აზიური ქალაქის სანახაობას.

მიუახლოვდა მოხარშული მსხლების გამყიდველ პატარა ბიჭებს და ჰკითხა ფასი.

— სამი ცალი ერთი უხალთუნი, — უპასუხა ბიჭმა. მაგრამ ბიჭმა უცხო შეხედულების კაცს უხალთუნი რომ ვერ გააგებინა, სამი თითის ჩვენებით და დამტვრეული რუსულით უთხრა:

— პალავინა აბაზ.

პუშკინმა აბაზი დუშეთში გაიგო: ღამით ჩამოსულს, კილაველთან ღამის გასათევად მისულს,

სახლი ტფილისში, სადაც ცხოვრობდა პუშკინი

გამყოლმა აბაზი გადაახდევინა.

მსხლის გამყიდველ ბიჭს ხუმრობით კისერში წაჭკრა და სპილენძის შაურიანები მიაწოდა.

მოედნისაკენ ჩაიარა.

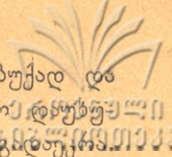
აქ უფრო ცოცხალი და ახმაურებული სანახაობა წარმოუდგა თვალწინ. არ იცოდა ვისკენ მიეხედა, ვისთვის მოესმინა.

ვაჭრები გაჰკიოდნენ მაღალი, სიმღერასავით აწეული ხმით:

- პაპ, პაპ! პატარძლის მოკრეფილი მწვანელი!
- შუშა კიტრი! შუშა კიტრი!
- ხახვი ბორჩალო! ხახვი ბორჩალო!

და ყვირილისაგან გაოფლიანებულ სახეებს მაჯებით იწმენდდნენ. უყურებდა პუშკინი ამ სანახაობას ბავშვური სიხარულით შეპყრობილი, გამოელაპარაკებოდა ხან ერთს, ხან მეორეს, ათვალეირებდა და უკვირდებოდა ყოველ ადამიანს.

თავის მხრივ ხალხიც უცქერდა მას. ისინიც პირველად ხელავდნენ ასეთი გრძობის ადამიანს.

მათ განსაკუთრებით აკვირვებდა მისი უცნაური ქილვაშები, გრძელი გრუზა თმა, მოცინარი სახე და თითქმის უსაქმური სიარული. ამ აჩოჩქოლებულ უცხო ბუნების ხალხში მას სურდა მცირე ხნით მაინც დაევიწყა თავისი ჯავრი, გონებიდან ამოეშალა იმ აღამიანთა სახეები, რომელთაც პეტერბურგიდან და მოსკოვიდან გამოეჩქა.

ამ მორევივით მღელვარე ხალხში, სადაც ტევა არ იყო, მოჭრილდა ჩარდახიანი ურემი. შავი, ბანჯგვლიანი კამეჩები ძლივს იკვლევდნენ გზას. მაღალ-თვლებიანი ფარდავით შელამაზებული ურემი ნჯღრე-ვითა და რყევით ავიდა მოედნიდან აღმართოვან ქუჩაზე.

გამოჩნდა შიგ მწოლარე ავადმყოფი, თეთრ სასთუმალზე გაყვითლებული სახე ედო; როგორც ეტყობოდა, მოსარჩენად სალოცავე მიჰყავდათ.

ცოტა ხნის შემდეგ ამ ხალხში ცხენოსანი სამხედრო პირი გამოჩნდა. ცხენის ტორისა და მზბინავი პავონების შიშით ხალხმა სწრაფად დაუთმო გზა.

პუშკინმა მასზე შეაჩერა თვალი. მის პავონებზე თეთრი ლითონის ძაფით ამოქარგული იყო რიცხვი „44“.

პუშკინს გონებაში ნაცნობმა სახემ გაუელვა და ხმამაღლა შესძახა:

- ჩვენებურო, რომელი პოლკიდან ხართ?
- ნიჟეგოროდის დრაგუნთა, — მიიღო პასუხი.
- პორუჩიკ პანკოვს იცნობთ?
- ჩვენი პოლკის ოფიცერია.
- სად ვნახავ?
- ყარალაჯში.
- გადაეცით, რომ ნახეთ ალექსანდრე პუშკინი და რომ მე ვინახულგ მას.

მხედარი განცვიფრდა. პასუხი ვეღარ მოიფიქრა, ოღონდაც ბუტბუტით გაიმეორა: „ალექსანდრე პუშკინი?“ კარგახანს ასეთ მდგომარეობაში იყო, მერე მხედრული სალამი მისცა და გაემართა.

პუშკინმა მოედანი გადაჭრა და აბანოებისაკენ შეუხვია. ბებერ დედაკაცებს, დანაოკებული შავგვრემანი სახეებით, ოდნავ მოხრილთ, კარგა დიდ შალეებში ვახვეულთ, რომელთაც რამდენიმე ჩაყვითლებული კბილი მოუჩანდათ და წამდაუწუმ ბურნუთს ყნოსავდნენ, ხელში ბოხჩები ეჭირათ, სადაც საცვლებთან ერთად გამოხვეული ჰქონდათ პური და ყველიც, რომელსაც გოგირდის ცხელ წყალში ალბობდნენ და სიამოვნებით შეეჭკვოდნენ.

- სათენიკ, ბოღჩა გამომართვი, დავილაღე...
- შუშიკ, შე ჯანგასაწყვეტო, ჩქარა წამოდი, — ეხმაურებოდნენ ერთმანეთს და, შვიდალაშიც ცხვირის ცემინებით, თითქმის შუა ქუჩით მიდიოდნენ.

პუშკინმა გვერდზე ჩაუარა, გადახედა და ხმა-ამოულებლივ შევიდა თაღოვან კარში.

ბინდისას აბანოდან ბრუნდებოდა. გოგირდის ბუნებრივ ცხელ წყალში ბანაობისა და მექისის მიერ

ოსტატური დაზღვევის შემდეგ, თავს მსუბუქად და ლალად გრძნობდა. წყალმა თმები უფრო დასუბუქა, აუბზინა, სახეზე ოდნავი სიწითლე გავსდებოდა, ცისფერი თვალები კმაყოფილებით აევსო. ჩქარი ნაბიჯით მოდიოდა მარტო. მზე ჩადიოდა, მისი სხივები მხოლოდ სეიდაბაღსა და ნარიყალის ციხის ჩამონგრეულ კედლებს შერჩენოდა. გრილი და საამური ნიავი მოქროდა კოჯრის მთიდან. მთელი დღის სიცხის შემდეგ აგრილებულ საღამოზე მოსახლეობა ბანებზე გამოვიდა და ტფილისისათვის ჩვეულ გართობას მიეცა.

ამ დროს დაირის ხმა შემოესმა. აიხედა მარცხნივ, ბანზე ახალგაზრდა ქალები კისკისებდნენ. ერთი მათგანი, ტანწერწერტა, ოქრომკედით ნაქარგი გულისპირ-სარტყელით წელზე და კოჭებამდე გრძელი კაბით, რომელსაც თხელი ლეჩაქის თავსაბურავი თმებზე და უკან მხრებზე გადაეგდო, დაირას უკრავდა. მისი გრძელი და სწორი თითები დაირის ზედაპირზე ცქრიალით ხტოდნენ. დაირის შიგნით სადაფიან რკალზე მობმული ჟღარუნები წკრიალდებდნენ და, დროდადრო, ნახევარ წრედ ჩამომდგარი ქალები ტამისკვრასთან ერთად დასტალურად შესძახოდნენ:

— ტაში! ტაში!

იქვე პატარა დაბალ სკამზე და ბანზე გადაფენილ ფარდაზე ისხდნენ ლეჩაქსა და ჩიხტიკოპში გამოწყობილნი მოხუცი ქალები. მათი შეთეთრებული კავეები იფარებოდა აბრეშუმის ნაირფეროვანი ბაღდადებით. ჩიხტზე აღმასთვლებიანი შებლის ქინძისთავეები უბრწყინავდათ, მაჯებსა და თითებზე კი ბექტდები და სამაჯურები. მარჯნისა და ქარვის კრიალოსნებს მოუბზვრებლად ათამაშებდნენ. მხრებზე ასხიათ დარაიას შალი. სახეზე ნათლად ემჩნევათ ფერ-უმარილი. ისინი შესცქერიან ახალგაზრდებს, ტკბებიან მათი მხიარულობით. შორიანლოს დარბიან და კოტრიალებენ გოგო-ბიჭები, აჯავრებენ უფროსებს ცეკვაში, სიმღერაში, დაკვრაში. საერთო მხიარულებაში მათი ჟივილ-ხივილიც გაისმის. რამდენიმე შენობის იქითაც ასეთივე სურათი იყო.

მოაბიჯებდა პუშკინი დაირის ხმების მოსმენით. მისი მზერა ერთი ბანიდან მეორე ბანზე გადადიოდა.

უცბათ კარგა მოშორებით დუღუქის ხმა გაისმა. ის ჰაერში ვრცელდებოდა ტკბილ, გულში ჩამწვდომ ბგერებად. ეს ხმა თანდათან ახლოვდებოდა. პუშკინის გულისყური იქით მიიმართა. ნაბიჯს აუჩქარა. არ გასულა რამდენიმე წუთი, რომ მოქეიფენიც გამოჩნდნენ. ხელადებით და ღვინით სავსე ყანწებით ისინი ბანიდან ბანზე გადადიოდნენ. ახალუხის საკინძი გადაეხსნათ. შავი ჩოხის გრძელი კალთები ვერცხლის წვრილ ქამრებში ჩაეკცათ. ბოხოხები უკან კეფაზე გადაეწიათ და ზოგნი ღიღინით, ზოგნი სიმღერით, ზოგნი ცეკვით მოიწევდნენ წინ. ისინი ძირს, ქუჩაში არ ჩადიოდნენ. გადმოდიოდნენ ბა-

ხიდან ბანზე, ზოგან ჩერდებოდნენ, ჩაბუქნავდნენ, პატარა სადღეგრძელოს ამბობდნენ. შესვამდნენ და განაგრძობდნენ სვლას. უკან დუდუკი მოჰყვებოდათ. ბანებზე მოცკევავე ქალები აღფრთოვანებულნი ელოდნენ მათ მოახლოებას. დაირას უფრო მარჯვენდ შემოჰკრეს და უფრო ხალისიანად შემოუარეს წრეს. როდესაც მოქიფენი ქალებს მიუახლოვდნენ, ერთმა ახალგაზრდამ მარცხენა ხელი გულზე დაიღო და სათნო, მწყურვალე, გრძნობით აღსავსე ხმით შემოსძახა:

მე ბანი-ბანად გეძებდი,
შენ ბალი-ბალხად გეძინა...

სიმღერის დამთავრებისას მხოლოდ წუთით შეჩერდნენ, ბანოვანები აღდგრძელეს, გულისგამბარებელი სიტყვები უთხრეს და ისევ ბანი-ბან გაუდგნენ გზას.

ყარაჩოღელნი ქუჩის მოსახვევს ამოეფარნენ. მათგან მხოლოდ „ჯან აი ჯან“ შეძახილები და დუდუკის გამამბრებელი ხმა აღწევდა, ისიც თანდათან ორთაქალის ბაღებისაკენ მიიწვედა და ნელდებოდა.

„ნეტავი ვინ არის ეს ბედნიერებამდე კმაყოფილი ხალხი?“ — წაილაპარაკა უჩვეულო სანახაობით განცვიფრებულმა — პუშკინმა.

ახიურა ქალაქის თავისებურებამ მიიზიდა. მოესურვა ღრმად გასცნობოდა მის ცხოვრებას.

შუაგულ მეიდნიდან ისნის ყელისაკენ გაეშურა. მეტეხის ხილზე გადასვლისას შესცქეროდა აგურის გალაგნით შემოვლებულს მტკვარზე გადმომცქირალს ციხეს. ხილის ქვეშ მტკვარი ნორვეად ბუღრაობდა.

ის ღრღნიდა მის ნაპირებზე ამოშენებულ, საუკუნეების წინათ საძირკვლებად ჩაყრილ ქვა-კლდოვან კედლებს.

ხილიდან გადასვლისას მარცხნივ გაუხვია. ამ ქუჩაზე რამდენიმე ნაბიჯი რომ გადადგა, თვისკენ მომავალი ურემი დაინახა.

შეჩერდა. შეხედა ურემს. შეხედა ქუჩასაც. თვალთ გაზომა ერთიც და მეორეც. დარწმუნდა, რომ მისი გასასვლელი ადგილი აღარ რჩებოდა, დაუცადა ურემის გამოვლას და მერე იმავე გზით თვითონ გაემართა. იხედებოდა მარჯვნივ და მარცხნივ. ზოგან კარგა მაღალი ქვის კედლები იყო ამოშენებული, ზოგან აგურის, ხედებოდა სარებით შემოღობილი ეზოებიც, ზოგს ეზო-კარს ღობე შემონგრეოდა და დერეფანი პირდაპირ ქუჩაში გადმომდგარიყო.

ერთს ასეთ ეზოში შევიდა. ტფილისელი მოსახლის ბინის ნახვა სურდა. პატარა, სუფთად დაგვილ ეზოს უცბათ მიმოავლო თვალი.

ეზოში იდგა თუთისა და ბროწეულის ხეები. რამდენიმე გოგო-ბიჭი ამ ხეს შემოჰხვეოდა. ხელში ოთხივე წვერიდან გაშლილი ქილობი ეჭირათ.

ბავშვები მალლა იტყირებოდნენ. დროდადრო ხის ტოტები ირხეოდა და მალლიდან ქილობზე ჩაშაყვებული ხართუთები ცვივოდა.

უცხო კაცის ეზოში შესვლის გამო ბავშვები გაოცდნენ, სახე მისკენ შეიბრუნეს, მაგრამ უკან-უკან იხევდნენ.

პუშკინმაალერსიანი განომეტყველებით გაიღიმა. შეეკადა ბავშვებს დაახლოვიბოდა. ბავშვები ხესთან აიტუხუნენ. მათ ის აკვირებდა, რომ უღვაშები არ ჰქონდა, ნიკაპზე წვერი არ ეტყობოდა, ლოყებზე კი კარგა წვერი ამოსალოდა.

მოღიმარემ ხართუთაზე ხელით ანიწნა.

ბავშვები დიდხანს გაშტერებულნი იდგნენ. ხან უცხო კაცს, ხან ერთმანეთს შესცქეროდნენ.

— ხართუთა უნდა, ვერა ხედავ?! — წამოიძახა ერთმა.

მაშინ ყველაზე უფროსი ბავშვებს შორის, რომელიც, ისევე, როგორც დანარჩენები, ფეხშიშველი იყო და ტანზე ერთი ხელი თეთრი საცვლების მაგვარი შარვალ-ხალათი ეცვა, ოთახისკენ გაიქცა. იმავე წამს მოიბრინა. ხელში უკვე თიხის ჯამი ეჭირა. ქილობიდან რამდენიმე მუჟა ხართუთა ჯამში ჩაყარა და გამონადენ წვერისაგან შეღებილი ხელეებით სტუმარს გაუწოდა.

ბავშვმა ჯამი ისე გაუწოდა, რომ როდესაც მკლავი მთელი თავისი სიგრძით წინ გამართული ჰქონდა, ცდილობდა ტანით უკან დამდგარიყო.

ჯამი გამოართვა. რამდენიმე ცალი შექამა. მერე ჯამი მიწაზე დაღო და ჯიბიდან აბაზიანი ამოიღო. გაუწოდა ბავშვს. ბავშვი ახლა სანდომიანად მიუახლოვდა. მაშინ პუშკინმა ფული ხელში ჩაუღო და ქოჩორში ხელი წაავლო, რომელიც შუბლთან კარგა დიდად გაზრდილი ჰქონდა. ამის შემდეგ ბავშვები მცინარენი, მაგრამ მაინც მოკრძალებულნი, სახეში შესცქეროდნენ მას.

ოთახიდან დერეფანში ხილაბანდმობგეული, თალხებიანი ქალი გამოვიდა, ხილაბანდის წვერები ნიკაპის ზევით, ზედ ტუჩებთან ჰქონდა შეკრული.

— ვინ უნდა, ბიჭო? — გასძახა ბავშვებს.

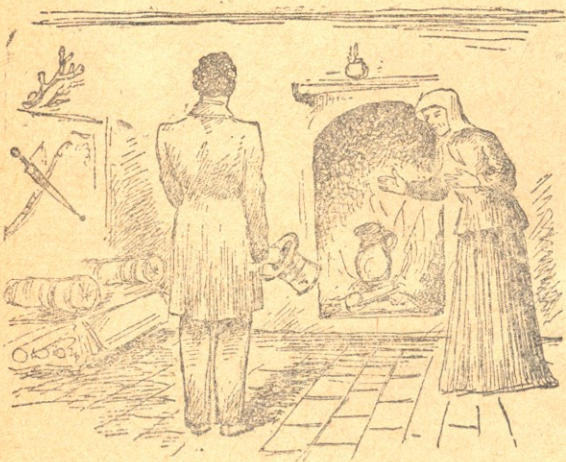
— ხართუთა უნდოდა, აბაზი აჩუქა ზაქროსა — უპასუხა ერთმა ბავშვთაგანმა.

ქალის ხმაზე პუშკინი მისკენ შეტრიალდა. დინჯად მივიდა დერეფანთან და მარჯვენა ხელის ტუჩებთან მიტანით ანიშნა წყალი დაეღვივნებინა.

მოხუცმა მხოლოდ ერთ წამს შეხედა სახეში, მერე ოთახში შევიდა.

ამ დროს ქალი გამოვიდა და თიხის ფინჯანი გამოიტანა. ფუსფუსით მიირბინა დერეფნის კუთხეში, სადაც ძირწვეტიანი ქვევრი იდგა. ქალმა ქვევრს ხის სახურავი მოხადა და ფინჯნით წყალი ამოიღო.

— უი ჩემს თვალებს, შაბი არ ჩამივდია, — წამოიძახა მან და თავის ქნევით მღვრივე წყალი ეხოში გადაასხა. მერე ქალმა სტუმარს ქვევრში ჩაახედა და მის უვარგისობაში დაარწმუნა. თვითონ ოთახში შევიდა.

ცოტა ხნის შემდეგ ხელადით ხელში გამოვიდა გარეთ. სახე კმაყოფილებით სავსე ჰქონდა. ფინჯანში ხელადიდან კუბრივით შავი და სქელი ღვინო დაასხა. მიაწოდა. სახის მთელი გამომეტყველებით უთხრა: „მიირთვით!“

პუშკინს სახე უბრწყინავდა. მადლობის გამოსახტავად თავს უკრავდა. ძნელი გასაგები იყო, უკვირდა თუ აღტაცებამ შეიპყრო.

ერთი ფინჯნის გამოცლის შემდეგ მოხუცმა მეორედ სთხოვა დაღვევა, დაუსხა კიდევ, მაგრამ პუშკინმა გადაჭრით იუარა, ორთავე ხელით განზე გასწია ხელადაც და ფინჯანიც.

პუშკინს ოთახში შესვლაც უნდოდა. ამიტომ წამოსვლას აყოვნებდა. ცოტა ხნის ჩუმად დგომის შემდეგ მიაცქერდა ქალს, ორივე მკლავი იდაყვებში მოხარა და ხელები თითების ერთმანეთზე ამოძრავებთ თავის ტიტველ საულვაშზე მიიღო. შემდეგ

ერთი ხელი მოხუცზე მიათითა და მეორე პაერში რამდენჯერმე გააქნია, როგორც ეს შეკითხვის დროს იციან ხოლმე.

მოხუცი დედაკაცი მაშინვე მიხედა ვიზეც ეკითხებოდა. დერეფანში მდებარე კალატოზის იარაღზე ანიშნა და ხელიც განუსაზღვრელი სიშორის საჩვენებლად გააქნია.

პუშკინი უქნევდა თავს.

ოთახის კარის წინ გასვლისას შიგ შეიხედა. მერე დიასახლისს გადახედა. თითი ღია კარისაკენ გაიშვირა და ლოდინის გამომეტყველება მიიღო.

— შებრძანდით, — წარმოთქვა ქალმა.

პუშკინმა სიტყვა გარკვევით ვერ გაიგო, მაგრამ გამოთქმის ხმაზე მიხედა მის აზრს.

შევიდა ოთახში, შეხედა შავად შებოლილ ქერს. ფეხის ცერებზე შედგა. ხელი მალა ასწია და თითებით ქერს მისწვდა.

იატაკი ფილაქნისა იყო. ქართული ოთხკუთხედი, თხელი აგურები, სუფთად და გულმოდგინედ დაგვილი, უსიამოვნო შთაბეჭდილებას არა ტოვებდა. აგურსა და აგურს შორის დაგვის დროს დასხმული წყლისაგან მიწა დანესტილიყო, მეტადრე იქ, სადაც ქიმოტეხილი აგურები იყო.

ოთახში მკრთალი სინათლე იდგა.

კედელში შეჭრილი ბუხარი ნაცრით სავსე და დაქვარტლული იყო. შიგ ცეცხლი ღვიოდა. ცეცხლზე ქოთანის იდგა. ოდნავ გადახდილ თიხისავე სახურავსქვეშიდან ორთქლი ამოდიოდა. კარგად მძლავრად გაისმოდა მისი ღუღილის ხმა. ბუხრის მოპირდაპირე კუთხეში კიდობანი იდგა. ეს კიდობანი შელამაზებული იყო დანით ამოჭრილი ნახატებით. როდესაც პუშკინი კიდობანს დააქკერდა, მოხუცმა სახურავი ასწია და დაანახვა თორწეში გამომცხვარი მრგვალი შავი პურები.

ოთახის მარცხენა მხარეს დიდი, კაკლის ხის ტახტი იდგა. ზედ ეფარა ფარდაგი და რამდენიმე მუთაქა ეწყო. კედელზე ეკიდა დიდი მეცხვარული ხანჯალი, გამოუთლელი ირმის რქები, კუთხეში კი პატარა ხატი, ჩამქრალი კანდელით წინ.

ფიქრიანი და მოწყენილი ათვალეირებდა ოთახს. გულზე მქიმედ აწვებოდა სიღარიბე, რომელიც ამ ოთხ კედელს შუა იყო მომწყვდეული. გარეთ გასვლისას დიდრონი ღია და ნათელი თვალები სინათლისაგან დაეჭრა.

ახამხამებდა თვალებს და გუგების ირგვლივ მაინც ჭრელი მოძრავი წრეები ეხატებოდა. როგორც იქნა, დაუბრუნდა სინათლის შეგრძნობის უნარი და თავის დაკვრით ემშვიდობებოდა მოხუცს. ბავშვებმა მხიარული და გახარებული სახეებით გააცილეს უცნაური და უცხო აღამიანი, რის შემდეგაც ხართუთის კრეფას დაუბრუნდნენ.

დიდ ბელადს

ლ. მკვრილიძის

ბელადო, გიგზავნით წრფელ სალამს,
სიხარულს ჩვენს გულში ანაფრენს,
ძლევა და დიდება შენს ალამს,
შენი მზე ქვეყანას ანათებს.
რიერაფი წითელი აისის
მოფინოთ ველ-მინდვრებს, ვახაროთ:
— გმირობით, სწავლით და ხალისით
მოვდივართ, სამშობლოვ ახლო!

რთობა
ქობია

ძველმა წელმა უკანასკნელად გაიღვიძა, დაამთქნარა და გააზმორა.

— კაკ! კაკ! კაკ! — მოისმა კარზე კაკუნი.

— ნახე, ვინ არის, — უთხრა ძველმა წელმა უკანასკნელ დღეს.

უკანასკნელი დღე ზანტად მივიდა კარებთან, ვიღაცას გამოეფლაპარაკა და შემობრუნდა:

— დრო მოვიდა. შემოგითვისალა, ადექ, ანგარიში ჩამაპარეო.

— დრო? ჰაი დედასა! ნუთუ ისე დავბერდი, რომ უნდა მომავონონ ადგომა? ბებერი ვარ თუ?

წამოდგა. სარკეში ჩაიხედა. სულ გათეთრებულიყო. ერთი კბილი შერჩენოდა და ერთგან თეთრ თმებში შავი თმების ბუჩქი.

— ერთი დღეც — და ესეც აღარ მექნება, — ჩაილაპარაკა მოხუცმა.

— ეჰ!

ისევე მოისმა კაკუნი.

— მოვდივარ, მოვდივარ! — და ძველმა წელმა პირზე მტკვარი შეისხა, ზურგზე თოვლი მოიხურა, თავზე ცა დაიხურა, უკანასკნელ დღეს დაეყრდნო და გამოვიდა. დრო უტყდიდა.

— ჰმ... რამდენი ხნისაა და მაინც არ ბერდება, — ჩაილაპარაკა ძველმა წელმა, დროს რომ შეხედა. — არც დალლა იცის, არც მოსვენება. ამიტომაც, სხვასაც რომ არ ასვენებს. უკანასკნელად მაინც მომესვენა ამ ტფილის-ქალაქში.

— წავიდეთ! — უთხრა დრომ ძველ წელს. — უნდა მაჩვენო, რა გააკეთე. შენი სახელი, ძმობილო?

— ჰმ... ძმობილო! — ჩაიცივნა ძველმა წელმა. — თავს მიტოლებს. ძმობილო კი არა, შვილის შვილის შვილის შვილის შვილის შვილის შვილად გამომადგები.

ხოლო დროს ასე მოახსენა:

— ჩემი სახელია 1936 წელი. წამობრძანდით, ყველაფერს გიჩვენებთ.

— ტრამვაიში ჩაბრძანდით, — უთხრა ძველმა წელმა დროს. — მე ძველი ვიწრო ლიანდაგი

ფართოზე გადავაგე 17 კილომეტრის მანძილზე.

— ეს კი კარგი გიქნია, — უთხრა დრომ.

ძველმა წელმა არ იცოდა სწყინდა თუ არა და ასე უთხრა:

— ახალი გზები გავიყვანე ნავთლულისაკენ, ორთაქალისაკენ, ავლაბარში. 80 ახალი ლაპაზი ვაგონი შევიძინე. ხედავთ ლურჯ ვაგონებს? ჩავსხდეთ.

— არა, მეჩქარება. — უბასუხა დრომ. — ჩემს ეტლში ჩავსხდეთ.

დროს უცნაური ეტლი ჰქონდა: ცხენები არ ება, თვლები თავისით ბრუნავდა. როცა ჩასხდნენ, ეტლი თავისით დაიძრა.

— ტროლეიბუსები შევიძინე, — დაიწყო ძველმა წელმა. — აი ტროლეიბუსების გარაჟი. მე დავიწყე მისი შენება. ახლა ქუჩები უნდა გაჩვენოთ. ხომ გრძნობთ, რა რბილად მისრიალებს თქვენი ეტლი? არ გვანძრევს, არ გვაწუხებს. მე 30 ქუჩაზე მოვასხი ასფალტი.

— ოჰო! — წამოიძახა დრომ. — შარშან ამ დროს აქ ძალზე დამანჯღრია ჩამაშენმა.

— ხა... ხა... შარშან რა იყო! თქვენ ახლა ნახეთ... 200.000 კვადრატული მეტრი ქუჩა მოვასფალტე. პლენანოვის პროსპექტი, ჟორესისა, დავითაშვილისა, ჭონქაძისა, საბჭოსი, სანაპირო და კიდევ ბევრი, ბევრი ქუჩა მოვასფალტე, ყველა როგორ ჩამოგითვისალა. იი, მტკვრის მარჯვენა ტოტი მადათოვის კუნძულთან. აქ წინათ ჭაობი იყო და შმორი. ახლა ასფალტიანი ქუჩაა. აი რა გავაკეთე. ხომ ყოჩალი ვარ?

— ყოჩალი ხარ, ბებერო? — ჰკითხა დრომ.

უკანასკნელმა დღემ სიტყვა ჩაურთო:

— ბევრი იმუშავა ძველმა წელმა, ამიტომ დაბერდა. ეჰ, გული მწყდება, რომ ტფილისს უნდა მოეშორდე. დროვ, თქვენ სხვისი მუშაობის მეთვალყურეობის გარდა აკეთებთ რამეს? დრომ ისე მრისხანედ შეხედა უკანასკნელ

დღეს, რომ საწყალი უკანასკნელი დღე მოიკრუნჩხა და აბუზულ წიწილასავით აწრიაბინდა:

— გამიგონია, თქვენ ძალზე ბებერი უნდა იყოთ. ალბათ, ნეკრესის ქარებიც გექნებათ. წამობრძანდით გოგირდის აბანოში. ჩვენ აქ ახალი ბალნეოლოგიური კურორტის შენება დავიწყეთ — 600 ჰექტარზე.

— დრომ ისე გააქანა ეტლი, რომ საწყალი უკანასკნელი დღე კინალამ ჩამოვარდა. ეტლი ფუნქულორზე გაჩერდა.

— აქ ვაშენებთ დიდ ფუნქულორს, — მოახსენა დროს ძველმა წელმა. აქ იქნება დიდი პარკი, დასასვენებელი სახლები. 50 ჰექტარი გამწვანებული მაქვს. შეხედეთ მთაწმინდის ფერდობებს, 45 ჰექტარზე ტყე მოვაშენე.

— შენ გიყვარდა გამწვანება? — ჰკითხა დრომ ძველ წელს.

— როგორ არა! აი, აქედან ჩანს ლენრაიონის პარკი, 7 ჰექტარი უჭირავს. კოპკავშირის მთაზე ფიქვნარი ამოვიყვანე. გავამწვანე ახალი სანაპირო ქუჩა. ხოჯივანქს ხედავ? იქ 10 ჰექტარზე კულტურისა და დასვენების პარკი დავიწყე. დიღუბეში და რუსის ბაზარზე ახალი სკვერები მაქვს.

— ის მაღალი რა არის?

— ის სტალიონის მშენებლობაა. 40.000 კაცი დაეტევა შიგ. ჟორესის ქუჩაზე რომ დიდი შენობაა, ის წიგნის სასახლეა. აი, რუსთაველზე რომ ბრძნულად დამდგარა შენობა და ხარაჩოების ჩამოხსნას ელის, ეს მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტია. ეს ჩემი სიამაყეა. თვალი დაადგით ძველი დღის ალაგს: იქ არის ვაგონების სარემონტო ქარხანა... ხომ კარგად მიმუშავნია?

— ეს მითხარი, ბავშვებისათვის რა გააკეთე? ხომ იცი, როგორ მიყვარს ბავშვები!

— რვა ახალი სკოლა ავაშენე, ექვსი ახალი საბავშვო ბაღი, 14 საბავშვო ბაგა.

— ცოტაა, ყმაწვილო! — და დრომ წარბები შეიკრა.

— საბავშვო უნივერსალი გავხსენი. რა გინდა სულო და გულო, რომ იქ არ იყოს.

— აბა ვნახოთ! — მოკლედ მოჭრა დრომ და უცებ რუსთაველის პროსპექტზე გაჩნდნენ.

მართლაც, რა გინდა, სულო და გულო, იმ უნივერსალში რომ არ იყოს!

— უნივერსალი კი არა, ბავშვების ქვეყანა! ასე უნდა დაარქვათ, — გაუსწორა დრომ ძველ წელს და იკითხა: — ახალ წელს როგორ ხვდებით?

მეტოქის გახსენებაზე ძველმა წელმა წარბი შეიკრა და ცივად უპასუხა:

— მე სულ არ ვხვდები ახალ წელს, ეს ჩემი საქმე არაა.

— შენ მიპასუხე, — მიმართა დრომ უკანასკნელ დღეს.

უკანასკნელმა დღემ ვიღაც ქალს საგოზინაყო თაფლში ხელი ჩაუყუა, თითები მოილოკა და თქვა:

— კარგად ვხვდები, ბაბუა! აი, რამდენი ნაძვის ხეა, რამდენი ზიზილ-პიპილიანი სათამაშოა, რამდენი ტკბილეულობაა!

და ეს სულ ჩვენი ბედნიერი ბავშვებისათვისაა. აი ეს თაღებიანი ბაზარი, ხედავ, სულ ბავშვები ახვევია! ხარობს ჩვენი ბედნიერი თაობა, დამიხარია, რომ დღეს ახალ წლის კარამდის მივყვები და იქ ვეტყვი: — გაიზარდეთ ისე, როგორც იზრდება ჩვენი ქვეყანა. გახდით ძია სტალინის დიდი ეპოქის ღირსეული შვილები; და ხანდახან მომიგონეთ მეც!

დრომ ბრძენი შუბლი გაიხსნა, ძველ წელს მხარზე ხელი დაადო და უთხრა:

— კარგად გიმუშავნია შვილო!... ძველ წელს გაეხარდა და ტფილისის სიყვარულით გადახედა.

დრო მიუბრუნდა უკანასკნელ დღეს: აბა, წავიდეთ!

ლოდინი დიდხანს არ დასჭირდა. საათმა დაიწყო: ერთი, ორი, სამი... მოისმა ეტლის ხმაური და ახალი წლის ფეხის ხმა. ძველმა წელმა ზურგი იბრუნა, უკანასკნელ დღეს ცალი თვალი დაეხუჭა, მაგრამ მეორე თვალით თავის ნაამაგარს გადახედა და გაიმეორა დროს შექება:

კარგია, შვილო!

საათმა დაჰკრა თორმეტი. ჩამოდგა ეტლი და წაიყვანა ძველი წელი.

მოვიდა ახალი წელი იმედიანი შუბლით, სავსე გულით და ფოლადის ნებით.

ოთახში კალათა შემოიტანეს.

ნოდარმა ზევიდან დაკრულ პატარა ბარათს მიაქცია ყურადღება: „გილოცავთ დაბადების დღეს“.

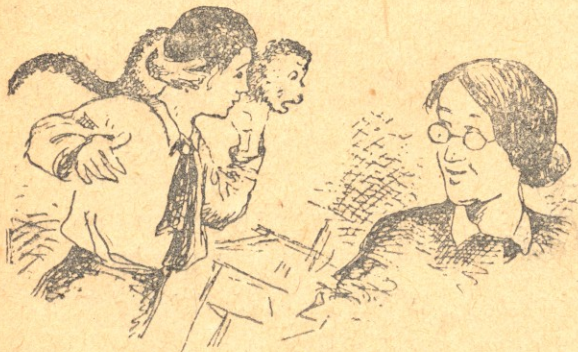
— რა უნდა იყოს? — შეეკითხა ნოდარი მამიდას, რომელიც სათვალეებს ზემოდან დასცქეროდა კალათას. კალათა უცნაურად შეინძრა. მამიდა შეკრთა.

— ნუ გეშინია, მამიდა, კატა იქნება ან ძაღლი, — ღიმილით მიმართა ნოდარმა მამიდას და კალათას გადაკრული თავი სწრაფად გადახსნა.

ორმა მოციმციმე თვალმა შეაკრთო ნოდარი. პატარა მაიმუნი კალათის კიდეებს დაეყრდნო, ზევით ამოიწია, მოელვარე თვალები გარემოს მოაგლო, ხელი ნოდარს გაუწოდა. ნოდარი შემკრთალი იღიმებოდა, ბოლოს ხმამაღლა გადინახარხარა, მაიმუნს ორივე ხელი ჩამოართვა, აიტაცა და მაგრად ჩაბლუჯა.

— აი ნამდვილი სასინჯარო საჩუქარი, — და ამ სიტყვებით მაიმუნი მამიდას თვალწინ შეათამაშა.

მაიმუნმა შეხედა მამიდას — არ მოეწონა მოხუცი, ნოდარს კისერზე ცალი ხელი შემოხვია, მამიდას კი უცნაურად დაედრია.

პატარა ზიზო (ასე დაარქვა ნოდარმა თავის მაიმუნს) საესებით შეეთვისა ახალ ბინას.

ის მუდამ თანჯარის რაფაზე იყო დასკუბული და ელოდა ნოდარის ქუჩაში გამოჩენას.

ერთხელ ნოდარი საწერ მაგიდას მისჯდომოდა, გულმოდგინედ კითხულობდა. პატარა ზიზოც მაგიდაზე დაწყობილ წიგნებზე ჩამოსკუბებულყო, მოსქო წიგნს შლიდა, ათვალეობდა. ხშირად გადახედავდა ნოდარს, უნდოდა გაეგო, როდემდის აპირებდა ასე ჯდომას.

მოეწყინა ზიზოს ლოდინი, თვალების იქით-აქეთ ცეცებას მოუბშირა.

— ზიზო, მოგწყინდა? — ნოდარის მოულოდნელმა შეკითხვამ შეაკრთო ზიზო.

— წამო, ზიზო, გავისივროთ.

ზიზოს ცხოვრების საუკეთესო წუთებს სეირნობა წარმოადგენდა, ამ წინადადებას მეტად გაახარა და გულზე მიეკრა თავის მეგობარს.

ზიზოს ახალი მეგობარიც გაუჩნდა.

მეზოვის დიდი ძაღლი გარდაიცვალა. მისი ობოლი ლეკვები ნოდარმა ზიზოს მოუყვანა. ზიზოც გულმოდგინედ უვლიდა მათ. ტყვეობაში დახშული დედობრივი გრძნობა მეტი სიძლიერით გაპლვიძებოდა.

არც ძველ მეგობარს ივიწყებდა ზიზო, ნოდარის მოსვლას კვლავ უსაზღვრო მხიარულებით მოელოდა.

ზიზო მაშინვე იცნობდა კიბეზე ამომავალი ნოდარის ფეხის ხმას, კარებთან აიტუზებოდა, მოუთმენლად მოელოდა, რას მოუტანდა მეგობარი.

მამიდა კი სამუდამოდ მოიმდურა: მეტად გაახშირა საპნის ქურდობა, მაგრამ რა უნდა ექნა ზიზოს? საპონი ლეკვების „დასაბანად“ ესაჭიროებოდა.

ახლაც ზიზოს შუა ოთახში დაედგა წყლით სავსე ჯამი და მამიდასათვის მოპარული საპნით გულმოდგინედ ბანდა ლეკვებს. კიბეზე ნოდარის ფეხის ხმა მოისმა. როცა კარებში ნოდარი გამოჩნდა, ზიზომ ველარ მოითმინა და კისერზე შეახტა. ისარგებლეს პატარა ლეკვებმა, მიატოვეს უსიამოვნო ბანაობა და კუთხეებს მიაშურეს.

ზიზო გამოუდგა უმადურ შვილობილებს, კვლავ სწრაფად მოუყარა თავი, თან ხელიდან არ უშვებდა ნოდარის მოტანილ თხილით სავსე პარკს.

მაგრამ როგორ უნდა ეჭამა? ეშინოდა არ გაქცეოდნენ შვილობილები, მეტად იზიდავდა თხილის გემოც. წამს დაფიქრდა ზიზო. სახე კმაყოფილებით გაუბრწყინდა. ლეკვები ჯამიდან ძირს გადმოსვა, ჩამწკრივა, კუდებს თავი ერთად მოუყარა, ზევიდან დასკუბდა და კმაყოფილი შეუდგა თხილის ჭამას.

ზიზოს ახალი ოინით გამხიარულებული ნოდარი სიცილით ტახტზე გადაბრუნდა, თან მამიდას მისძახოდა:

— მამიდა! მამიდა, მოდი, ნახე ზიზოს ახალი ოინი!

მამიდა უყურებდა ლეკვების კუდზე წამოსკუბებულ ზიზოს, სიცილით ცრემლებს აფრქვევდა და თან ნახევრად გაჯავრებული უტყვდა:

— შეხეთ ამ წყეულს, როგორ გაუოხრებია აქაურობა!

* * *

ნოდარი დაღონებული ბრუნდებოდა შინ. მისი აეროპლანის მოდელი, რომელიც დიდის გულმოდგინებით გააკეთა, რალაც შემთხვევის გამო შეჯიბრზე არ გაფრინდა. აღელვებულ ნოდარს აღარც ზიზო გახსენებია, ფეხები ძლივს აათრია კიბეზე.

კარების გაღებისთანავე მიეგება მას ზიზო. ნოდარმა ის უდიერად მოიცილა, წიგნები მაგიდაზე დაყარა, ტახტზე მიეგდო. როცა ზიზო კვლავ შეეცადა მიაღერებოდა მეგობარს, მკვახედ შეუტია:

— მომცილდი, ზიზო, არა ვარ შენ გუნებაზე!
ზიზოს გული ატყინა ასეთმა შილებამ: პირველი შემთხვევა იყო, მისი დიდი მეგობარი ასე უღიერად რომ შეეგება. მოსცილდა ნოდარს და ფანჯრის რაფას მიაშურა.

ზიზო სევდიანად გასცქეროდა, როგორ ეშვებოდა თოვლის ფანტელები ძირს. მისი მოელვარე შავი თვალები ჩვეულებრივად აღარ ციმციმებდა. მძიმე სევდას ჩაესადგურებია შიგ.

დიღბანს, დიღბანს იჯდა ზიზო გაუნძრევლად, აღარაფერი იპყრობდა მის ყურადღებას.

დაღამებული იყო, როცა უძრავად მჯდომ ზიზოს ნოდარმა თავზე ხელი დაადო.

ნოდარს დავიწყებოდა თავისი დარდი, მხიარულად შესცქეროდა ზიზოს.

— რას გასცქერი, ზიზო?—აღერსით უთხრა მან. ზიზო შეაკრთო აღერსიანმა ხმამ. მან თავის გაქნევით მოიშორა ნოდარის ხელი და წიგნების თაროზე შეხტა. იქიდან ისეთი საყვედურით გადმოხედა, თითქოს ეუბნებოდა: შენ მალე ივიწყებ ჩემს შეურაცხყოფასო.

— რა დაგემართა, ზიზო?

ზიზომ კვლავ საყვედურით გადმოხედა მეგობარს. ნოდარს მოაგონდა, რომ წელან უხეშად მოექცა თავის პატარა მეგობარს.

— ნუ იბუტები, ზიზო, მოდი, შევირგდეთ!

ზიზო ახლა მაგიდაზე გადახტა და ნოდარის წაპოტინებული ხელი ისევ მოიშორა. რამდენიმეჯერ კვლავ წაეტანა სააღერსოდ ნოდარი, მაგრამ ზიზო მეტის ენერგიით იცილებდა მას.

— კარგი, იყავი მაგრე, —უკმაყოფილოდ უთხრა ნოდარმა და ძაღლებს მიაშურა სააღერსოდ.

ზიზო მივიდა თავის საწოლთან, მოიკუნტა, საყვედურით აღსაესე თვალს არ აცილებდა ნოდარს.

საქმელსაც უარით შეეგება ზიზო. აღშფოთდა ნოდარი.

— ჩემზეა გაჯავრებული, მამიდა, და იმიტომ არაფერს ჭამს.

— არა, შვილო, რამდენჯერ გაგჯავრებია, მაგრამ ყურადღება არ მიუქცევია, ალბათ ავად არის. ამ სიტყვებმა შეაწუხა ნოდარი, მიუჯდა ზიზოს საწოლს, დაუწყია აღერსი. ზიზომ პირი კედლისაკენ იბრუნა, ისეთი კენესა ამოუშვა, თითქოს კვდებო.

— მამიდა, ექიმი მოვიყვანოთ, —შესთხოვა ნოდარმა.

— შვილო, ახლა გვიანაა, ხვალ როგორც კი გათენდება, მაშინვე მოვიყვან.

მამიდაც სწუხდა პატარა ონავრის ავადმყოფობას. მოხუცი თითქოს შეეჩვია სახლში ზიზოს მოუსვენარ ფუსფუსს.

დილით ადრე მოიყვანა მამიდაც მოხუცი ექიმი, რომელსაც ნოდარი კიბეზე შეეგება.

— რა დაემართა შენს მაიმუნს?—შეეკითხა ექიმი.

— არ ვიცი, ექიმი, უცნაური ავადმყოფია. ექიმმა ყურადღებით გასინჯა ზიზო.

ზიზო სრულიად მოღუნებულიყო, მოელვარე თვალები ჩაპქრიბოდა, უცნაურად კენესოდა. ექიმი რამდენიმე წუთს იჯდა დაფიქრებული.

ეს წუთები ნოდარს საუკუნეებად ეჩვენებოდა.

— ნოდარ, შენი მაიმუნი ჯავრით არის ავად. ასეთი ჯიშის მაიმუნი წყენას იშვიათად იტანს.

უკვე ერთ კვირაზე მეტია ზიზო ავადაა. ნოდარს ყოველდღე მოაქვს მისი საყარელი საქმელი, მთელი დღე უაღერსებს, მაგრამ ზიზოს თვალები კვლავ საყვედურით გამოიყურება.

ნოდარმა დღესაც შოკოლადი იყიდა ზიზოსათვის, სევდიანი მოდიოდა შინ.

ზიზო კვლავ გაუნძრევლად იწვა და კენესოდა, ძალა თანდათან ეცლებოდა. უდიერი მოქცევით დაკოდილი გული აღარ გაუშთელდა, გრძობდა სიკედილის მოახლოვებას, მეგობარი ენატრებოდა.

ნოდარი ფრთხილად შევალა ოთახში. ზიზო მის დანახვაზე თვალები გაუბრწყინდა, ოღნავ წამოიწია, ორივე თათი ნოდარისაკენ გაიშვირა. ნოდარი მივარდა პატარა მეგობარს, გულში ჩაიკრა.

— ზიზო! ჩემო პატარა, კარგო ზიზო! მაპატიე უნებლიე დანაშაული, შევირგდეთ, განვაახლოთ ჩვენი მეგობრობა!

ზიზო მიეკრა მეგობარს, თავი მოწყვეტით დააყრდნო მხარზე. შეკრთა ნოდარი, მიხვდა, რომ ზიზოს სხეული დუნდებოდა.

— ზიზო! ზიზო! გაახილე თვალი, გაახილე!

ზიზომ თითქოს გაიგონა, გაახილა მოელვარე თვალები და ნოდარს მიაპყრო.

— მაპატიე, ზიზო! მაპატიე უნებლიე დანაშაული! —კვლავ ჩასჩურჩულებდა ნოდარი.

ზიზომ სიყვარულით აღსაესე თვალები მიაპყრო ნოდარს, თითქოს ეუბნებოდა მეგობარს: მე უკვე გაპატიე, მაგრამ ჩვენ ჯიშს არ შეუძლია და რის გადატანაო. ზიზოს ნელნელა დაეხუტა თვალები, უკანასკნელად გააზმორა და ჩვარვივით გადაეკიდა ნოდარის ხელებს.

კოჭლი ნინილა

გეორგი მესხინი

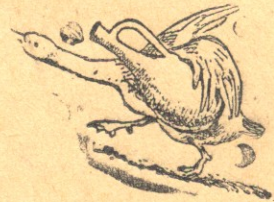

თარგმნა სომხურიდან გ. ქუჩიშვილმა.

— მიაუ, მიაუ!
 ვინ ხართ, ვინა,
 თავს დამატყდა
 რისხვა ზეცის:
 ხანძარშია ჩემი ბინა
 და კნუტებიც
 ცეცხლში მეწვის! —
 კნავის, ჩხავის
 კარზე კატა
 და ამ განგაშს
 გულს თან ატანს.
 — წივ—წივ, წივ—წივ!
 სად ხართ, სადა!
 მივაშუროთ
 ფისოს სახლ-კარს! —
 წივწივებდა წიწილა და
 კოჭლი ფეხით
 კრებდა ამქარს.
 — ყო-ყო-ყო-ყო! —
 ყოყლოჩინად
 ამცნო ფისოს
 მამლაყინწამ:
 თუ არ ვიხსნა შენი ბინა,
 ნულარ მზიდოს დედამიწამ!
 ესა თქვა და
 შეხტა სარზე
 და გასძახა რიხით სოფელს:
 — ჰეი, შეკრბით ფისოს კარზე,
 სახლი ეწვის
 ცეცხლის ალზე!
 შველა უნდა
 ჩვენს მეზობელს!

...
 ამ დროს მამალს ისე ჰქონდა
 მოღერილი კოხტად ყელი,
 რომ ბჭყვიალა სამოსელით,
 ოქროს ქოჩორ-სავარცხელით
 ჰგავდა ნამდვილ
 ცეცხლისმქრობელს.

...
 — პიავ, პიავ! რა თქმა უნდა,
 შველა უნდა მოძმეს ძმური!
 ვაშა მამალს,
 გვირგვინოსანს! —
 კექს ბლინძია ინდაური.
 — სსს! სწორია, მეც მხარს ვიჭერთ!
 ვიხსნათ ფისო უბედური! —
 ასისინდა თეთრი ბატი
 და წინ წარდგა მხარზე სურიით.

— კვატ—კვატ! რა ვთქვა?
 შეუძლოდ ვარ,
 მაგრამ წოლას
 მოყვრისათვის
 ვარჩევ ბრძოლას! —
 აკრუსუნდა მძიმედ იხვი
 და უმატა ცხვირში ხიხინს.
 — კაა—კა—კა, კა—კა—კა—კა! —

აკრიხდა საქათმეთი,
ყველა ჭურჭლით აღიჭურვა,
წიწილა კი ერთადერთი
კოჭლი ფეხით მილახლახებს
და ნისკარტით მიაქვს წვეთი.

...
აიშალა ყოველ კუთხით
და მოაწყდა მთელი ჯარი.
„წინ, რაზმებო!

ცეცხლს ნუ უფრთხით!
მოქმედება გქონდეთ ჩქარი!
ჭურჭლები და დროზე წყალი—
აი ჩვენი ხმალ-აბჯარი!“
მოუწოდა მამლაყინწამ
და ტრიბუნას მოსწყდა დინჯად.
საპასუხოდ ფრინველთ ზღვაში
აშრილდა ფრთათა ტაში.

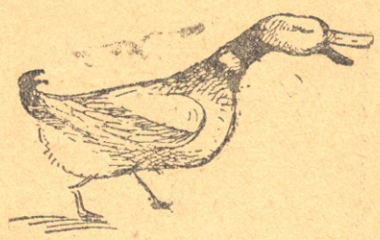

—ჰამ, ჰამ!—ღავ, ღავ!—
ძილდაფრთხალი წამოიჭრა
ღრენით ბროლა
და შეჰყეფა: „რას გნიასობთ?
აქ რა გინდათ?
იქ რა ბოლავს?!“
—სახლი იწვის,
ფისოს სახლი!—
მოახსენეს მას თავდახრით.

...
და მოკურცხლავს უცებ ძილი,
საიდანღაც მოაქვს კიბე,
მიაყუდებს მხრჩოლავ სვეტს და
სახურავზე მყის აირბენს.
და აწვდიან
ჭურჭლით წყალსა,

გარჯაშია დიდ—პატარა;
ბრუნავს ბროლა,
ებრძვის ალსა,
რა ოფლი არ დაიღვარა,
მაგრამ, ცეცხლღც
უტევს, მძლავრობს,
ნაპერწყლებს ყრის,
თითქოს ჯავრობს.

...
—ჰა, გამოჩნდა აქ წიწილა:
—ფუჰ!—
ერთი კი შეუბერა

და პაწია ასკინკილამ
მთლად ჩააქრო
ცეცხლი ხელათ.

...
აღარ იცის, რა ქნას კატამ,
სიხარულის გრძნობით ღელავს
და მიმართავს
მოკლედ, სხარტად,
გასაჭირში გინც უშველა:
„თვალსაჩინო მეზობლებო:
ბროლავ, ხვითქში გაწუწულო,
იხვო, ბატო,
მამლაყინწავ,
ქათმებო და ინდაურო, —
დიდ მადლობას მოგახსენებთ
და გთხოვთ ყველას
მიმსახუროთ!
შენ კი,
ჩემო მშვენიერო, —
მიუბრუნდა კოჭლ წიწილას, —
მზად ვარ გულში ჩაგიწერო,
დაგენაცვლო,
მყავდე შეილად.

ყველა სივი ვარსკვლავები

ჩვენ აუარებელ ვარსკვლავს ვხედავთ ცაზე, მაგრამ ისეთი ვარსკვლავებიცაა, რომლების დანახვაც არ შეგვიძლია.

აბა დააკვირდით—განა ყველა ვარსკვლავი ერთი ფერისაა?

არის ცისფერი ვარსკვლავები—ეს ყველაზე ცხელი ვარსკვლავებია, მათი ტემპერატურა 30-50 ათას გრადუსს უდრის.

არის თეთრი ვარსკვლავები—მათი ტემპერატურა ჩამოუვარდება ცისფერი ვარსკვლავების ტემპერატურას.

არის ყვითელი ვარსკვლავები—ესენი თეთრებზე უფრო ცივი არიან.

არის წითელი ვარსკვლავებიც—მათი ტემპერატურა ძალიან მცირეა, სულ 3000 გრადუსამდის.

ასტრონომებმა ეკვით იცოდნენ—წითელ ვარსკვლავებზე უფრო ცივი ვარსკვლავებიც უნდა იყოსო, მაგრამ ასეთი ვარსკვლავი არავის არ დაუნახავს.

ამ რამდენიმე თვის წინათ ამერიკელმა ასტრონომმა ეცლერმა „დაინახა“ ასეთი ვარსკვლავები—ე. ი. მათი ფოტოგრაფიული სურათი გადაიღო. ეს ვარსკვლავები მართლაც ძალიან ცივია—სულ რამდენიმე ას გრადუსს უდრის მათი ტემპერატურა, მაგრამ სითბოს მაინც იძლევიან. ეცლერმა გამოიყენა განსაკუთრებული ფოტოფირფიტები, რომლებზეც სითბოს სხივები ახდენს გავლენას. როდესაც ასეთი ფირფიტებით გადაიღეს ცა და მერე გამოამუქლავნეს, ცნობილ ვარსკვლავებს შორის ფირფიტაზე აღმოჩნდა თვალთ უჩინარი ცივი ვარსკვლავებიც. დედამიწისაგან ყველაზე ახლოა ვარსკვლავი ალფა ცენტავრა. სინათლე, როგორც ვიცით, წუთში 300 ათას კილომეტრს გადის, მაგრამ ამ უახლოესი ვარსკვლავიდან ჩვენამდის მოსვლას სხივი უნდება... $4\frac{1}{3}$ წელიწადს. ეცლერის აზრით, არის ალფა ცენტავრაზე უფრო ახლობელი, მაგრამ უჩინარი ვარსკვლავებიც, და მას განზრახული აქვს ზემოაღნიშნული წესით გადაიღოს მათი სურათი.

გეოლოგია

ვულკანი და აეროპლანი

ვულკანი ადამიანის მტერია: ამოხეთქავს, ამოფრქვევს აუარებელ ცხელ ლავას, გააოხრებს ირგვლივ ყველაფერს, გადაწვავს ნათესებს, მოსპობს ტყეებს, მიანგრ-მიანგრევს სოფლებს, ქალაქებს. საშინელებაა ვულკანი! როდესაც ის „გაიღვიძებს“, თავზარდაცემული გარბის ადამიანი...

1935 წლის 21 ნოემბერს კუნძულ გავაიზე ამოქმედდა ვულკანი მაუნა ლოა ამის შესახებ მეცნიერებმა ორი წლით ადრე იწინასწარმეტყველეს, ამიტომ ხალხი დროით გაიხიზნა. დაიწყო ამოფრქვევა. ლავა ქალაქ გილოსკენ წამოვიდა უზარმაზარი ცხელი მდინარის სახით. ქალაქის გადარჩენის იმედი აღარავის ჰქონდა, მაგრამ... გადარჩა ქალაქი, და იცით რამე გადარჩინა?—აეროპლანმა!

ავიატორები აფრინდნენ და თავს დასტრიალებდნენ ლავის მდინარეს. ლავა ზემოდან უცებ ცივდებოდა და ქერქს იკეთებდა, ამ ქერქის ქვეშ კი ისე მიიზღაზნებოდა ცხელი მდინარე, თითქოს უზარმაზარ მილშია მიშვებულიო. იქ გაზები გროვდებოდა, აწევბოდა ლავას და აჩქარებდა მის დენას. მაშინ მეცნიერებმა ასე იფიქრეს: ლავის ქერქი რომ როგორმე გავტეხოთ, გაზები ზევით ამოვა, ლავა გაცივდება და შეჩერდებაო. მართლაც, ავიატორებმა 136 კილოგრამიანი ყუმბარები დაუშინეს ლავის მდინარეს, დახეთქეს მისი ქერქი—და სწორედ ის მოხდა, რის მოლოდინიც ჰქონდათ მეცნიერებს: ლავის მდინარე უცებ გაცივდა და გაჩერდა.

ამრიგად გადაარჩინა აეროპლანმა ქალაქი და მისი მიდამოები.

თბილა. ირველივე ყველაფერი აყვავებულია. დაბზუიან ფუტკრები, დაფუს-ფუსებენ, თაფლს აგროვებენ. მეტიამეტად სასარგებლოა ეს პატარა მწერი.

გავიდა შემოდგომა, დადვა ცივი ზამთარი, სადღაა მზის სითბო ათაგვარი ყვავილი! რა ქნას ფუტკარი, საშუალო აღარა აქვს, უნდა იყოს მთელი ზამთრის განმავლობაში სკაში (ან ნელნელა ქამოს თაული).

ხომ კარგი იქნებოდა, რომ ზამთარში ფუტკარს დროებით მოვკლავდეთ და გაზაფხულზე ისევ ვავაცოცხლებდეთ!

სასაცილოა ამის ფიქრი, განა?

არა, სასაცილო აქ არაფერიც არ არის. წინათ ჰერში ფრენა განუხორციელებელ ოცნებად მიაჩნდათ, მაგრამ ხომ ხედავთ, ახლა ავიატორები შევარდებივით სერავენ. (ის სივრცე — მამ იქნებ შეკნიერებამ ისეთი რამეებიც შეძლოს, რაც დღეს ჩვენ გვეუცხოება და გვეიშვება.

დიდი ხანია, რაც სიცოცხლის დროებით შეჩერების საკითხი აინტერესებს მეცნიერებს.

1843 წელს ინგლისელი ანატომი გენტნერი ოცნებობდა ადამიანის 100 წლით გაყინვაზე და ასი წლის შემდეგ ვაცოცხლებაზე. ის წერდა:

„წარმოიდგინეთ, რა იქნება, 100 წლის შემდეგ რომ ვაცოცხლდეთ და ნახოთ, რანაირი ცხოვრება ექნება მაშინ ადამიანს“.

მართლაც საოკარი რამ იქნება. ეს რომ განაორციელებული იყოს, მაშინ აშნაირ გამოცანას მოგვემდით.

— მამა 30 წლისაა, შვილი 60 წლისა. მამა 25 წლისა იყო, როდესაც ეს შვილი შეეძინა. რა მომხდარა?

ვერ გამოიცანით? უეჭველად გამოიცნობთ, მხოლოდ ჯერ გავეცნოთ ამ საკითხს (როცა გამოიცნობთ, „ბიონერის“ რედაქციას გამოუგზავნეთ ახსნა).

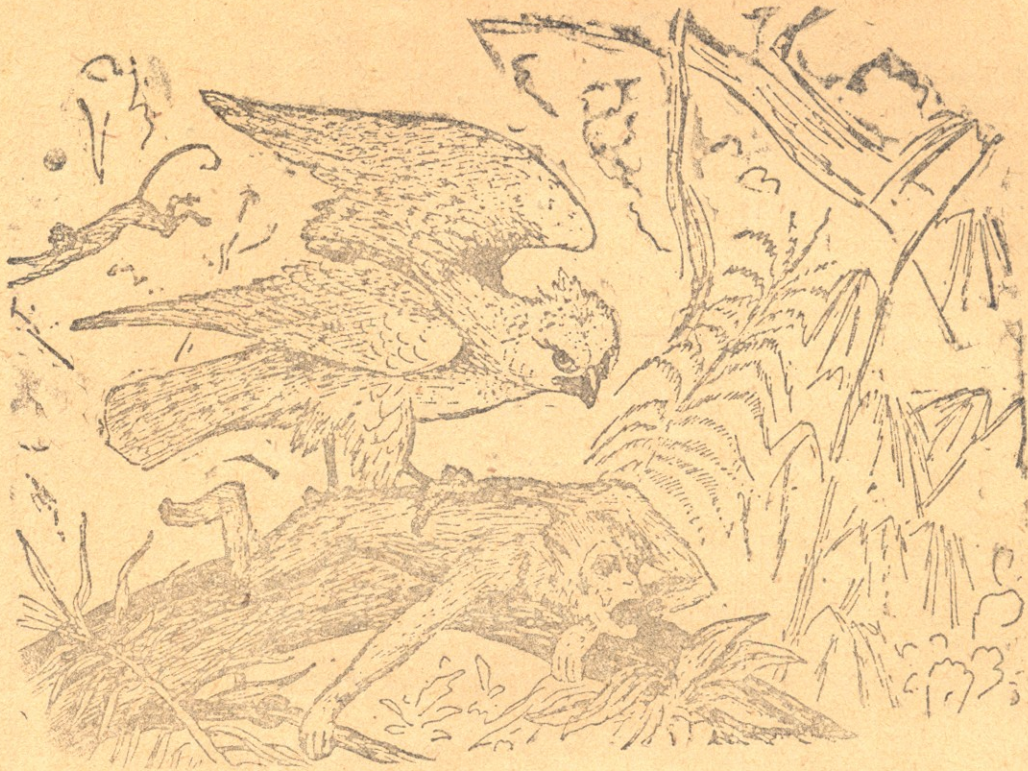
25 წლის წინათ რუსმა მეცნიერმა ბახმეტემა დაამტკიცა, რომ შეიძლება ბევრი პატარა ცხოველის გაყინვა და შემდეგ ფრთხილად ხელნელა გათბობით ისევ ვაცოცხლდეთ. სწორედ ეს მეცნიერი ამბობდა — მალე იმასაც მივალწვეთ, რომ ზამთრობით ფუტკრის გაყინვათ (თაფლი რომ არ შექამონ), გაზაფხულზე კი გაეთბობთ და ვაცოცხლდებიანო.

ბახმეტევი 1913 წელს გარდაიკვალა, მაგრამ მისი იდეა არ მომკვდარა. საბჭოთა კავშირში მეცნიერებს უდიდესი ვასაქანი აქვთ, ჩვენ სამშობლოში შეუწყვეტელი წარმოებს ათასგვარი კვლევა-ძიება, ნაირნაირი მეცნიერული ცდები, და სხვათაშორის აი როგორი ცდები ჩატარდა ასტრახანის მახლობლად 1936 წლის შემოდგომაზე.

წყალში დატურავდა ზუთი ზუთხი. წყალი თანდათან გააცივებს და ნოლ გრადუსზე დაიყვანეს. მაშინ ზუთხები აღარ ინძროდნენ და აღარც სუნთქავდნენ. ამოიღეს ეს ზუთხები, ყინულზე დააწყეს, ყუთში ჩაალაგეს და ლაბორატორიას გაუგზავნეს. 28 საათის შემდეგ ეს ყუთი გაახსნეს და გაყინული ზუთხები წყალში გადავარეს. იცით რა მოხდა? ცოტა ხნის შემდეგ ოთხი ზუთხი ვაცოცხლდა.

სარატოვში გაყინეს ცქვრინები და კორები (თევზები), ყინულში ჩააწყვეს და აერობლანით გაგზავნეს მოსკოვში. გაყინვიდან 52 საათის შემდეგ ჩაყარეს ეს თევზები აკვარიუმში და... თევზები ვაცოცხლდნენ.

სამხრეთის ცხელი ქვეყნების უსიერ ტყეებში შრავალი საოცარი ცხოველი და ფრინველი ცხოვრობს. მათ შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას მაიმუნები იქცევენ. მრავალი გვარი-ხა და ჯიშის მაიმუნები ცხოვრობენ ქვეყნად. ზოგი მათგანი აღმაშენებელია და ღრუ-ნიერია, ზოგი საშუალო სიდიდისაა, მაგრამ არის სულ პაწია (მკყავა და მკივანა) ჯიშის მაიმუნებიც, რომელთაც ცილამტკაველა მაიმუნებს ვძახიან.

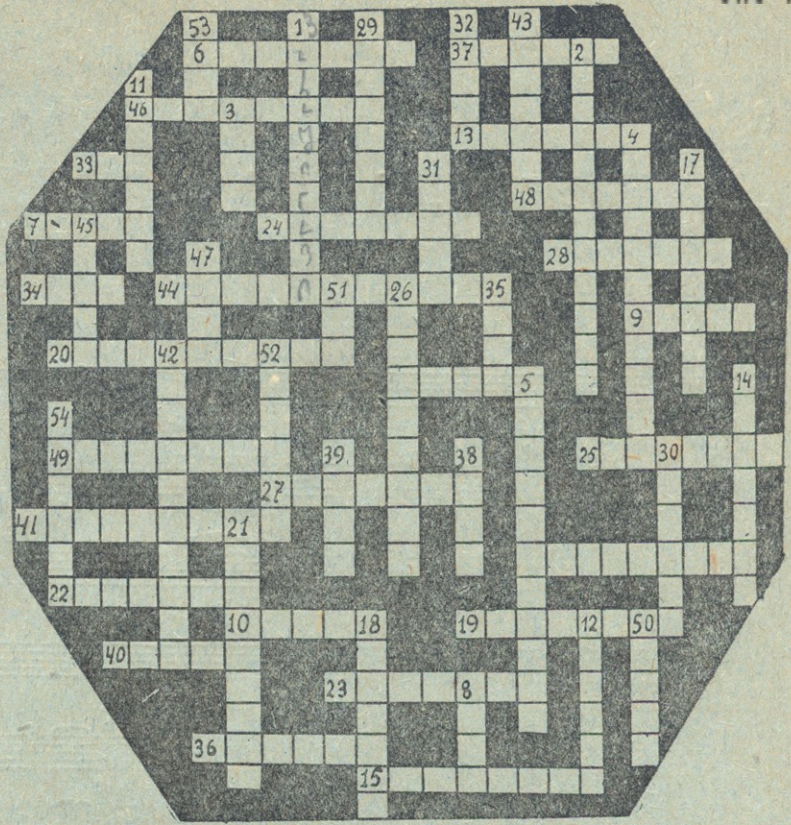
ცილამტკაველა — ბუსუსებით შემოაილი ცოცხალი ცოგოშეგლა სახით, ეშმაკუნა მოფუსფუსე თვალებით, უსაზღვრო სიმხდალით და კვილით განთქმულია ტყის მცხოვრებთა შორის. ეს პაწია მცოცავი მანქანები ძლიერ მაღალ ხეებზე ცხოვრობენ ხშირ ტყეებში, ხალაც მზის სხივებიც ვერ ატანს, და ხალისიანად შეეჭევიან ვაშლს, კაკლს, წაბლს და ტყის სხვა ნაყოფს. ისინი მარად დასოცავენ შტოდან შტოტზე, ხიდან ხეზე და ამრიგად რამდენიმე კილომეტრ მანძილზე მოგზაურობენ. როცა სამხრეთი ქვეყნების ეგრეთწოდებული ტროპიკული წვიმები იწყება, პატარა ცხოველებს სწყინდებათ მუდამ სველ, დაწოწულ ხეზე ჯდომა და მივიძივი, აიყრებიან ჯგუფჯგუფად და იქით მაიმუნებენ, ხალაც წვიმა არ მოდის.

რატომლაც ცილამტკაველები აბუჩად ავლებული ჰყავთ თუთიყუბებს. ეს ფრინველები არა მარტო ხმის წაბაძვით აჯაფრებენ და დასცინიან მათ — თავშიაც საკარისად უნისკარტებენ და უსიამოვნო გუნებაზე აყენებენ, ამიტომ ცილამტკაველებს საშინლად არ უყვართ მებეზარი მებობლები, შეამჩნევენ თუ არა თუთიყუშთა გუნდს, მყისვე აიყრებიან იმ არემარედან და შორს იხიზნებიან. სუსტი და უმწეონი არიან ცილამტკაველა მაიმუნები, მათ თავდასაცავად მხოლოდ გამაფრთხილებელი კვილი გააჩნიათ, როგორც კი შეამჩნევენ საეჭვო მოძრაობას ან ხმაურს, მყისვე გაბამენ გამაყრუებელ კვილს: რომ მომხადებული დახვდნენ მოსალოდნელ მტერს. უმეტეს შემთხვევაში მათი სიფრთხილე სასაცილო სიმხდალის ნაყოფია. ხის ფოთლის უბრალო გარბევა თავზარს სცემს საბრალო პაწაწინა ტყის შვილებს. ან კი რა ქნან მანქიებმა, საბრალო ცილამტკაველებმა, როცა მათ არავითარი საიმედო იარაღი არ გააჩნიათ მრავალრიცხოვან მტრისაგან თავდასაცავად. ხშირად წაწოქროლებს მძლავრი არწივი, თავს დაეცემა საბრალოს, ბერს იკივლებს სასიკვდილოდ განწირული ცილამტკაველა, მაგრამ აბარას გახდება ბასრი კლანჭების და მკვეთრინისკარტის წინააღმდეგ!

ჩვენი ჟურნალის ამ ნომერში პირველად ვბეჭდავთ კროსვორდს.

კროსვორდის ამოსახსნელად საჭიროა ეიცოდეთ შემდეგი რამ: ყოველ უჯრაში იგულისხმება მხოლოდ ერთი ბგერა—ასო. ჩვენ ვიძლევიტ კითხვას, ხოლო პასუხს, რომელიც ყოველთვის ერთი სიტყვისაგან შესდგება, თქვენ თვითონ პოულობთ. პასუხი სწორია თუ სიტყვის ასოთა რაოდენობა უჯრების რაოდენობას უდრის. პასუხები ამოიკითხება როგორც ვერტიკალურად, ისე ჰორიზონტალურად.

— მაგალითად, ავიღოთ კითხვა (ვერტიკალურად) №52 ჩვენ მოგმართავთ კითხვით — დასახელებთ მდინარი აფრიკაში. ნახატზე წინასწარ მოძებნეთ №52. რამდენი უჯრაა მოთავსებული ვერტიკალურად? 6. მაშასადამე, პასუხი ექვს ასოსაგან უნდა შესდგებოდეს.

ვერტიკალურად:

1. სსრკ თავდაცვის სახალხო კომისარი.
2. გერმანელი ეთიგრანტი მწერალი, რომელმაც 1937 წ. იანვარში ინახულა სსრკ კავშირი.
3. ესპანეთის სავარგო საქმეთა მინისტრი.
4. ესპანეთის კომპარტიის ცეკას ორგანო.
5. სსრ კავშირის ძირითადი კანონი.
6. ამერიკელი კომუნისტი, რომელიც ელექტროსკამზე დაწვეს.
7. ერთერთი მოკავშირე რესპუბლიკის დედა-ქალაქი.
8. ესპანეთის ქალაქი-ნავსადგური.
9. პუშკინის მკვლელი.
10. შორეულ აღ. განსაკუთრებული წითელ-დროშოვანი არმიის სარდალი.
11. პუშკინის პოემის გმირი.
12. სსრ კავშირის მოკავშირე რესპუბლიკა.
13. ოპერა „ევგენი ონეგინის-ავტორი — კომპოზიტორი.
14. ესპანეთის ერთერთი სიმაგრე.
15. საქ. სახკინმრეწვის ახალი მშოგანი ფილმი.
16. გამოჩენილი გერმანელი რევოლუციონერი პოეტი.
17. სსრ კავშირის ყინულის მჭრელი გემი.
18. მდინარე ესპანეთში.
19. უდიდესი მატერიკი.
20. უდაბნო აზიაში.
21. სსრ კავშირის თავდაცვის სახკომის მოადგილე.
22. მგწ. არმიის გენერალური შტაბის უფროსი.
23. სასწავლებელი, სადაც პუშკინი სწავლობდა.
24. ორთქლის მანქანის გამომგონებელი.
25. ტიბეტის სატახტო ქალაქი.
26. გერმანელი ფიზიკოსი.
27. მდინარე აფრიკაში.
28. ნავსადგური შავზღვაზე.
29. გამოჩენილი ქიმიკოსი.

ჰორიზონტალურად:

1. რუსეთის უდიდესი პოეტი
2. პლანეტა.
3. მკ. ჩიური, რომელიც კოცონზე დაწვეს.
4. უდიდესი არხი მსოფლიოში.
5. პუშკინის უახლოესი მეგობარი, დეკაბრისტი.
6. უკლიერესი ელსადგური საქართველოში.
7. ესპანეთის რესპუბლიკის პოპულარული ლოზუნგი.
8. უდიდესი ჩანჩქელი მსოფლიოში.
9. ესპანელი მგზნებარე ტრიბუნი ქალი.
10. ქართველი „ჩაპაევი“.
11. ჰაობი საქართველოში, რომელიც ახლა წალკოტად ჰყვავის
12. პირველი ცხენოსანი არმიის ინსპექტორი, მარშალი.
13. ქალაქი ესპანეთში.
14. სამოქალაქო ომის გმირი.
15. ეულკანი იაპონიაში.
16. მდინარე ვოლგას შენაკადი.
17. შესანიშნავი ზღვაოსანი მკვლევარი.
18. ესპანეთის კოლონია.
19. ესპანეთის ყოფილი სატახტო ქალაქი.
20. პუშკინის აღმზრდელი, ძიძა.
21. ასტრონომიული ხელსაწყო.
22. საბჭოთა კავშირის გმირი.
23. მონების აჯანყების ხელმძღვანელი რომში.
24. გამოჩენილი ინგლისელი პოეტი.
25. უდიდესი მწერგალი მსოფლიოში.

კროსვორდი შეადგინა ნიკოლოზ ვაშმა

კროსვორდის პასუხებს ჩვენი ჟურნალის მორიგ ნომერში მოვათავსებთ

მუსიკალური გამოცანა

ტიპსტი—ელ. ა-ძის.

მუსიკა—თამარ შავერვაშვილის.

Allegretto.
Canto.

Allegretto.
Piano.

ფრინველი ამხედრის ფრენა კლანჭებით სველი იერი კვ-ყვ, პრ ან-ვე-ნებს აფთხის მწერი

კვ-ყვ! ა-ვა-ყვებს წი-ლი და მწერი
ის სწავლეს მისი რამდენს კვ-ყვ, კვ-ყვ! ყრუებს მის ყრუებს წი-ებს ვადას კამსა-ნებს

1) ვ-მო-იქნა ვ-ვი-ლი-ა რა-ყ-და-ვი მხოლოდ ყ-ლი ჭე
2) ის თუ ყვე-ში ახ-ვი-დას წი-ებს-ში-ა რა-ნა-ყ-ლი ჭე

Fine